

DOMOVINA

Upravništvo „Domovine“ v Ljubljani, Knafljeva ulica 5

Uredništvo „Domovine“, Knafljeva ulica 5/II., telefon 3122 do 3126

Izhaja vsak četrtek

Naročnina za tuzemstvo: četrtletno 9 Din, polletno 18 Din, celoletno 36 Din; za inozemstvo razen Amerike: četrtletno 12 Din, polletno 24 Din, celoletno 48 Din; Amerika letno 1 dolar. — Račun poštne hranilnice, podružnice v Ljubljani, št. 10.711.

Slava Viteškemu kralju Zedinitelju!

Vse življenje Tvoje tako kratko, en sam težak delavnik brez počitka. Ena sama žrtev od mladosti tožne v pregnanstvu skozi dolga leta strašnih bojov, ko ni vtegnilo jeklo zarjaveti in se puška ni vtegnila ohladiti. Ko zasedel prestol svojih velikih si dedov, vse moči si svoje dal, da rešil brate vse pod varni krov zedinjene bi hiše. Prelahka bila vendar je ta silna peza dela, pa dal si na žrtvenik naš še — joj — najdražje, svoje šlahtno srce. Pesti vsa stisnila je domovina, usta vsa kriče prisego sveto: Zaman bila ni Tvoja dragocena kri prelita. Vsi bomo branili Tvoj sveti testament do zadnje srage! Delo Tvoje je zedinilo na zunaj narod, smrt Tvoja mučeniška je strnila na znotraj morda včeraj še razprte brate. Čuj nas ob tej sveti uri! Kakor pohorski granit smo. Zamanj se vanj bo grizlo vsako jeklo. Jugoslavijo Ti bomo čuvali do zadnje kaplje krvi!

V delih svojih on bo živel večno

Kralj Aleksander I., sin in naslednik Petra Velikega Osvoboditelja, se je rodil na Cetinju dne 17. decembra 1888. kot drugi sin Petra Karađorđevića in Zorke Ljubice Setrovičeve. Iz naroda je izšel, junaška kri kosovskih junakov se mu je zatekala po žilah.

Kot mladenič je že stopil v borbo za narod. Ko so balkanske države sklenile, da se končno osvobodijo izpod Turčije, ko so se zbirali pod zastavami borci iz Šumadije in Podrinja, Pomoravja in Timočani, junaki iz Raške in sivi Sokoli iz krške Črne gore, tedaj je stopil na čelo I. armade prestolonaslednik Aleksander, da osvobodi Kosovo in da razvije na Dušanovem gradu v Skoplju narodno trobojnico. Veliki dnevi so vstajali na obzorju, dogodki, ki bo o njih pisala zgodovina bodočim rodovom. Majhna srbska vojska je z legendarno silo kraljeviča Marka potiskala turškega velikana na jug. Bitka pri Kumanovu kot borba junakov iz starih legend. Osvobojeno je bilo Kosovo in kralj Peter in prestolonaslednik Aleksander sta slovesno vkorakala na čelo vojske v staroslavno Skopje.

Toda cilji še niso bili doseženi. Vse dalje in vse širje sega pogled. Koder zveni naš jezik, koder bijejo naša srca, biva tudi naš narod. Balkanski vojni je sledila svetovna s ciljem osvobojenja in zedinjenja vseh Jugoslovancev. Toda majhna Srbija, izmučena od prejšnjih borb, je po kratkih junaških bojih začasno podlegla avstrijsko-nemški sili. Korak za korakom se je pomikala vojska pod vodstvom sivega kralja in mladega regenta preko zasneženih albanskih gor. Vse narod je šel na Golgoto in naš kmetijski kralj je nosil križ.

In prišlo je vstajenje. Kajmakčalanski junaki so spremljali kralja in regenta — begunca v osvobojeno zemljo. Kot val jesenske poplave so drle legije na sever preko Donave in Save na zapad. Slovenec, Srb in Hrvat so si podali roke v svobodni kraljevini. Uresničil se je sen davnih dedov.

Sedaj je posvetil kralj Aleksander, takrat še regent, vse svoje sile notranji ureditvi države in blagostanju naroda. Pod geslom «Mir s sosedi» je vodil kralj zunanjo politiko. Mir je potreben narodu, da se zacelijo rane stoletnih borb za svobodo.

Sosedje na vzhodu, bratje po krvi in jeziku, Bolgari. Tesno prijateljstvo je navezal naš kralj z bolgarskim. In oba naroda sta razumela pomen tega prijateljstva. Zbudilo se je čustvo iste krvi. Kralj Aleksander je pred dnevi doživel v Sofiji sprejem kot pred njim še noben vladar. To je bil zmagovit pohod od meje do prestolnice.

Zatem se je kralj namenil v Francijo, da javno pokaže prijateljstvo in ljubezen Jugoslovancev do junaškega francoskega naroda. Preko Srbije in Črne gore se je vozil kralj v Kotor, da se vkrca za Marseille. Ko je stopil na vojno ladjo «Dubrovnik», je zadnje jesensko sonce obsijalo vso Boko Kotorsko in sinje vrhove Lovčena in kralj je stal na krovu in gledal in mahal ljudstvu na obali. Poslavljal se je za vedno.

Ko je pristal na gostoljubni francoski zemlji, na obali solnčne Provence, tedaj je usoda zamahnila z roko.

Zločinec, skrit med navdušeno množico, je skočil kot zver na kraljev avtomobil in ostri streli so odjeknili v slavnostno razpoloženje. Kralj je položil glavo na žrtvenik domovine. Ne od sovražne krogle v vojnem metežu, od zločinske svinčenke zahrbtnega morilca je padel kralj-vojak. Padli so streli, ki so odjeknili v naših dušah, globoko pa so odjeknili tudi po vsem ostalem svetu. Kakor da se je zamajala zemlja, kakor da smo izgubili ravnotežje. Zaplakala so srca, zaplakala je kraljica vdova in trije mladi sokolčki — seme junaške krvi silnega Črnega Jurija.

Vztrepotali smo, zamajali smo se, toda strlo nas ni. Zla sila ni dosegla svojega cilja. Padel je kralj-človek, zavest našega edinstva in naše moči je ostala,

Narod je sklonil glavo v spoštovanju do mrtvega kralja. A to ni obup, to ni omahovanje in bojzljivost, ker narod stoji danes kot skala, ki je nobena vihra ne premakne. Veže nas kri junaškega kralja. Od najmanjšega do največjega, vsi smo ena neločljiva enota.

A duhu junaškega kralja, ki je odšel za svojimi dedi in pradedi, obljubljam, da bomo čuvali v najtežjih preizkušnjah Njegovo in našo Jugoslavijo!

GLAS IZ VEČNOSTI.

Zadnji neizgovorjeni govor pokojnega kralja.

Francoski listi so objavili besedilo govora, ki ga je blagopokojni kralj Aleksander I. imel namen govoriti na svojem posetu v Parizu. Govor se glasi:

Ves svet ve, kako ljubimo Francijo. Naša ljubezen izhaja iz globin naše narodne biti. Dogodki

zgodovine so jo razvijali in jo stopnjevale privedli do najvišjega izraza, ki je mogoč za človeška čustva, da jo še opazijo umrljive oči. Moj veliki oče kralj Peter je v vsem svojem življenju bil simbol naše zvestobe in naše ljubezni do Vaše lepe in plemenite domovine. Naša ljubezen do Francije ni nastala šele včeraj. Začetke bomo morali iskati v zgodovini jugoslovanskega naroda. Stoletje, ki veže med seboj sedanjo Jugoslavijo z Napoleonovo Ilirijo in s Srbijo Karadjordjev, je bilo zaključeno po zgodovinski nujnosti tako, kakor je bilo logično in prirodno. Po velikih dogodkih davnine, pri katerih smo sodelovali tudi mi. Mi Francijo občudujemo ne samo za to, kar je napravila v našo korist in za našo narodno svobodo, marveč tudi zaradi njene vloge, ki jo vrši s čistostjo svojega duha in bistrostjo svojega genija po vsem svetu. Mi jo občudujemo zaradi čista pravičnosti, ki je pri vsem njenem delu ne zapusti, in zaradi njene hrabrosti, kadar je treba braniti pravico proti nasilju, ter zaradi njene vztrajnosti, ki jo je pokazala kot graditeljica miru in sprave med narodi sveta.

Odmevi vladarjeve smrti

Sožalje vsega sveta.

Vladarji in vodilni državniki vseh držav so izrekli svoje iskreno sožalje ob tragični smrti kralja Aleksandra I. V vseh prestolnicah je odrejeno uradno žalovanje za blagopokojnim vladarjem, ki mu časopisje vseh držav posveča tople spominske člank, v katerih se klanja svetlemu zgodovinskemu liku blagopokojnega kralja. Vsa Jugoslavija je v najgloblji žalosti in iz vseh krajev naše domovine prihajajo izjave sožalja ob času najtežje preizkušnje.

Zgodovinska seja narodnega predstavnitva.

Senat in narodna skupščina sta imela v četrtek dopoldne v žalno okrašeni dvorani narodne skupščine žalno sejo pod predsedstvom predsednika senata dr. Ljubomira Tomašića. Ko je tajnik g. Kovač prečital sporočila predsedništva vlade o mučeniški smrti Nj. Vel. kralja Aleksandra, je grobno tišino prešinilo ihtenje. Vsi narodni poslanci in senatorji so vstali in zaklicali pokojnemu vladarju: «Slava!» Ob navdušenem vzklikanju je tajnik nato prečital, da je prestol zasedel prvorojeni sin pokojnega kralja, Nj. Vel. kralj Peter II. Tajnik je nato prečital oporoko Nj. Vel. kralja o imenovanju kraljevskih namestnikov. Po globoko občutenem govoru predsednika dr. Tomašića o življenju in smrti Nj. Vel. kralja Aleksandra so vsi poslanci in senatorji prisegli zvestobo Nj. Vel. kralju Petru II. Po kratkem odmoru so burno aklamirani stopili v dvorano kraljevski namestniki z Nj. Vis. knezom Pavletom na čelu in prisegli. Nato je narodno predstavnitvo soglasno sklenilo, da se pristavi blagopokojnemu velikemu vladarju naziv «Viteški kralj Aleksander I. Zedinitelj».

Po prisegi je vlada podala ostavko, kraljevo namestništvo pa je sklenilo, naj ostane vlada na svojem položaju.

NJ. VEL. KRALJ PETER II. NA POVRATKU V BEOGRAD.

Nj. Vel. kralj Peter II. je odpotoval takoj drugi dan po usodnem torku v spremstvu svojega vzgojitelja in jugoslovanskega poslanika na londonskem dvoru g. Djurića preko Pariza v Beograd. Njegov vzgojitelj mu dolgo ni hotel sporočiti strašne vesti o tragični smrti njegovega velikega očeta. Šele ko so odpotovali iz Londona, mu je sporočil žalostno novico. Mladi kralj si je z rokami zakril lica in bridko zaplakal. Ko je prispel Nj. Vel. kralj Peter II. v Pariz, je počakal tamkaj prihoda svoje matere, ki je odpotovala iz Marseilla v spremstvu predsednika francoske republike Lebruna. Nj. Vel. kraljica Marija je izvedela za mučeniško smrt svojega nad vse ljubljenega soproga v vlaku, ko se je peljala proti Parizu. Sreča v nesreči je bila, da se ni peljala kraljica Marija tudi z ladjo, ker bi gotovo postala tudi žrtev atentata. Ko so ji povedali strašno novico, je Nj. Vel. kraljica omahnila nezavestna in jo dolgo niso mogli spraviti k zavesti. Ko se je opomogla, je odhitela naravnost v Marseille k svojemu mrtvemu soprogu.

Kako žalostno je bilo njeno srečanje s sinom Petrom je nemogoče popisati. Po kratkem odhodu v Parizu sta se odpravila v domovino. Povsod so ju pozdravljali v nemem sočuvstvovanju.

NARODNA ŽALOST V NAŠI DRŽAVI.

Žalost za blagopokojnim kraljem Aleksandrom I. naj traja šest mesecev od 9. oktobra 1934. do 9. aprila 1935. leta. Prvih šest tednov od dneva smrti, to je od 9. oktobra do 21. novembra 1934. bo globoka žalost. V tem času se ne morejo vršiti nobene javne veselice in plesi. Do pogreba in tri dni po njem se ne morejo vršiti nobene produkcije in zabave.

Vojne ne bo!

Poleg iskrenega, globoko doživljenega žalovanja, ki je prevzelo ves narod ob dejstvu kraljeve smrti, je še neko drugo čustvo vstalo v srcih preprostejših in malodušnih ljudi: strah pred posledicami zločina v Marseilleu, ki jih nihče ni mogel pretehtati in preračunati, a ki so v slepih slutnjah zavzemale zmerom hujše dimenzije. Strah ima velike oči, pravijo, a še vse večje oči ima parfičen strah, ki se ob veliki nacionalni nesreči, kakršna je z umorom velikega kralja zadelo Jugoslavijo, nujno poloti množic. Iz tega strahu se je porodila kopa majhnih, smešnih, a senzacionalnih čenč, ki so si jih ljudje pričeli šepetati med seboj in ki se na tihem vzdržujejo, čeprav jih je že zdavnaj demantiral sam tok stvari.

Prvo, česar se je spomnil slepi ljudski nagon, je bilo: vojna! Vojne se zmerom ženske bolj bojijo kakor moške, ki so po nji najbolj neposredno prizadeti, in tako so tudi glas o tej vojni, ki da bo izbruhnila vsak čas, razširile predvsem ženske. Povsem točno so dognale in izračunale: jutri ali najkasneje pojutrišnjem bo razglašena splošna mobilizacija, vsi letniki od 1915. pa do sive starosti bodo klicani pod orožje. Vsa ljubljanska garnizija je že odšla na fronto. Vsa vojska, kar je je nastanjena v Ljubljani, je imela te dni ponoči zbor na sportnem igrišču Ilirije in je tiho zapustila Ljubljano. Vse oficirske gospe v Ljubljani jočejo, ker so morali njihovi možje tako iznenada na bojne poljane — le kar vprašajte jih! Ko je prišel napovedani «jutri» ali «pojutrišnjem»

in ni bilo mobilizacije in so častniki kakor zmerom prišli kositi domov, je pesniški duh ljudske govoriče hitro iznašel novo verzijo: Ne, dokler kralj še ni pokopan, ne bo vojne, po pogrebu se pa precej udarimo. Nekateri boljši optimisti pa odlašajo vojno na poznejši čas: na takrat, ko bo kralj Peter II. kronan.

Beležimo te izmišljotine, ki rasejo v preplasi, malodušnih glavah in se razpredajo krog

preprostih src kakor nerodna, neprijetna pajčevina, in prosimo vse trezne in razumne ljudi, naj vsakomur povedo resnico, kakršna je: da vojne ne bo in je ne sme biti, da mora biti močan narod sposoben tudi mirno prenesti nesrečo, kakršna je umor njegovega kralja, in da vse takšno brezglavo govoričenje zanaša v narod samo neravnost in nemir.

Kralj in domovina nad vse!

Minister za vojsko in mornarico je izdal za vso vojaško silo dne 14. t. m. naslednji proglas:

Naš vzvišeni vrhovni zapovednik viteški kralj Aleksander I. Zedinitelj je padel od zločinskega napada 9. oktobra v Marseilleu. Padel je, junaki, poveljnik, ki nas je z nepopisno hrabrostjo in modrostjo vodil od zmage do zmage in ki je ovekovečil i svoje i naše ime. Izgubili smo starešino, čigar plemenita duša je popolnoma obvladovala naša srca, starešino, v katerega smo vsi imeli neomejeno vero.

Njegova velika dela so se nizala drugo za drugim več ko dve desetletji. Kot prestolonaslednik je kralj Aleksander poveljeval I. armadi v balkanskih vojnah 1912/1913. Čeprav v letih svojih najmlajših vojakov, je dobil odločilne bitke in zadivil ves svet s svojo nadarjenostjo in svojim junaštvom. Glas njegovega orožja se je daleč razlegal in povsod so govorili o njegovih sijajnih uspehih. Z njegovimi zmagami se je osvobodila Južna Srbija, ki jo je tako ljubil.

Svetovna vojna od leta 1914. do 1918. ga je zatekla kot vrhovnega poveljnika. Vodil je i narod i vojsko. Pod njegovim poveljstvom je bila izvojevana bitka na Ceru in pri Kolubari. Med njegovim poveljevanjem se je vršilo ono strahovito probijanje skozi albanske skale. Čeprav težko bolan, ni zapustil svojih čet, temveč je z njimi delil vse napore in pomanjkanje. Pod njegovim poveljevanjem se je pojavila naša vojska na solunski fronti, da preurejena in ponovno usposobljena za akcijo naglo stopi v dolgotrajne in krvave boje. Vodil jih je s prav istim poletom, s kakršnim se je boril prej. Pod njegovim poveljstvom je bil naposled izvršen proboj solunske fronte in s tem končana zmaga v svetovni vojni. Kralj Aleksander I. je torej vodil našo vojsko tedaj, ko je ustvarjal Jugoslavijo. On je dokončal tudi njeno osvobodjenje in zedinjenje, ki ga je na svečan način proglasil.

Po vojnah se je kralj z železno voljo in s tisto energijo, ki je bila samo njemu lastna, ves posvetil ureditvi države. Posvetil se je v prvi vrsti ureditvi notranjih razmer v državi in se zanimal za vsako panogo narodnega življenja. Povsod je dajal izpodbudo njegovi aktivnosti. Posvečal je roditeljsko pozornost vsemu delovanju vseh državljanov. Vojaški sili je pa pripisoval še poseben pomen. Gledal je, da se čim pravilneje razvije in izpopolni.

Tudi na svoje poslednje potovanje v prijateljsko Francijo je odšel za blagor svojega naroda. Silno navdušenje, s katerim se je narod na poti poslavljajal od njega, dokazuje, kako veliko vero je imel vanj in v njegovo podjetje in kako velike nade je polagal v srečen konec tako velikega in pomembnega dejanja. Toda zločinska roka je presekala njegovo delo baš v najvažnejšem trenutku. Kralj Aleksander je padel pri izvršitvi svoje visoke naloge. Nepretrgoma do smrti je skrbel za svoj narod, za svojo domovino, in mislil je nanjo, ko nam je zapustil svoje poslanstvo: Čuvajte Jugoslavijo!

Jugoslavija je njegovo delo. Jugoslavija je, glejte, tudi njegova poslednja beseda.

Dela kralja Aleksandra I. so ogromna in v zgodovini našega naroda se bodo najvidneje odražala. Njegova nadarjenost in sposobnost sta nenadkriljivi. Zato je tudi izguba njega nenavadno težka. Pokojnemu kralju mi, junaki, dolgujemo neizmerno hvaležnost in brezkončno spoštovanje. Zmerom se ga bomo sponosom spominjali in

zmerom nam bo najlepši zgled vestnega izpolnjevanja dolžnosti in vseh vojaških vrlin.

Poklonimo se globoko njegovemu velikemu duhu in izkažimo mu vso čast. Večna slava viteškemu kralju Aleksandru I. Zedinitelju! Toda, junaki, da izpolnimo zaobljubo, ki nam jo je pokojni kralj zapustil, nam mora biti največja dolž-

nost, da častno ni visoko držimo zvestobo njegovemu vzvišenemu prvorojencu. Mi smo že dali vojaško prisego vrhovnemu poveljniku Nj. Vel. kralju Petru II. V tej prisegi smo se zaobljubili, da bomo povsod in pri vsaki priložnosti zvesti, vdani in poslušni svojemu vrhovnemu poveljniku. To je naša dolžnost. To je edina pot, po kateri moramo vsi iti. Samo tako bomo pokazali, da smo vredni izvrševalci tistega, kar nam je kralj Aleksander v trenutku smrti sporočil in zaupal.

S svoje strani vam zapovem, da se zato držite prisega, ki ste jo dali, in da služite z isto voljo in samopremagovanjem, kakor ste to do zdaj pohvalno delali. Kralj in domovina morata biti nad vsem in braniti ju morate s skrajno požrtvovalnostjo. Popolnoma sem prepričan, da boste tako delali, in zato vas, junaki, pozivam, da iskreno in glasno vzklíknete:

Naj živi naš vrhovni poveljnik Nj. Vel. kralj Peter II.!

Zadnja pot mrtvega junaka

SLOVO MRTVEGA VLADARJA OD FRANCIJE.

Takoj drugi dan po zločinskem umoru so truplo blagopokojnega kralja prenesli iz salona, v katerem je izdihnil, v veliko dvorano prefektore, kjer so položili poleg kraljevskega odra tudi posmrtno ostanke francoskega zunanjega ministra Barthouja. Dvorana je bila polna cvetja in vencev. Na trupli sta bili položeni francoska in jugoslovenska zastava. Ob mrtvaškem odru so tvorili častno stražo francoski in jugoslovenski pomorski oficirji. Mrtvaški oder velikega vladarja in državnika je nudil bolešno, a tudi veličastno sliko. Na željo Nj. Vel. kraljice Marije so preoblekli blagopokojnega kralja Aleksandra v frontno uniformo. Prof. Bertrand je posnel posmrtno masko junaka, ki se je proslavil v tolikih borbah in je sedaj podlegel zahrbtnemu morilcu. Nato so truplo kralja Aleksandra in Barthouja zopet položili drugo poleg drugega v slavnostno dvorano prefektore, ki je bila vsa obita v črnino, prepletena z jugoslovenskimi in francoskimi zastavami in napolnjena s cvetjem.

NJ. VEL. KRALJICA MARIJA PRED MRTVAŠKIM ODROM.

Na postaji v Marseilleu so Nj. Vel. kraljico sprejeli zunanji minister Jevtić, jugoslovenski poslanik v Parizu dr. Spalajković, maršal dvora Dimitrijević in prefekt Jouonot z drugimi osebnostmi.

Nj. Vel. kraljica je segla prisotnim v roke, nato pa se je odpeljala z avtomobilom v spremstvu gdč. Grujićeve, ministra Jevtića in soproge prefekta v prefekturo k blagopokojnemu kralju Aleksandru. Pristopila je takoj k mrtvaškemu odru, pokleknila in molila kakih 20 minut. Nato se je v spremstvu gdč. Grujićeve umaknila v stanovanjske prostore ge. Jouonotove, kjer je ostala ves dopoldan.

Ob 10. so prispeli iz Pariza predsednik francoske republike Albert Lebrun in ministra Tardieu in Herriot. Po pozdravu s prisotnimi uradnimi osebnostmi so se odpeljali v prefekturo, kjer so izrazili sožalje Nj. Vel. kraljici Mariji in se poklonili posmrtnim ostankom kralja Aleksandra in francoskega zunanjega ministra Louisa Barthouja.

Ob 14. je bila pred prefekturo vojaška svečanost, pri kateri je bataljon 141. gorskega polka izkazal pokojnemu kralju Aleksandru vojaške časti. Nato so truplo kralja Aleksandra položili na lafeto ter ga odpeljali na pomol v luki. V sprevedu je šel tudi predsednik republike Lebrun. Jugoslovenski vojni brod «Drbovnik» je pristal v neposredni bližini pomola, tako da so mogli krsto s truplom pokojnega kralja prenesti z lafete naravnost na ladjo.

Vojni brod «Dubrovnik» je še isti večer zapustil luko. Pokojnega kralja Aleksandra sta spremljala na poti po morju v domovino dve francoski križarki in eskadra torpedovk.

Kraljica vdova Marija je pa v spremstvu francoskega državnega predsednika Lebruna odpotovala v Pariz, kjer jo je pričakoval kralj Peter II. Za odhod mladega kralja v Francijo so bili na bristolskem kolodvoru v Londonu izvedeni izredni varnostni ukrepi. Peron je bil strogo zastražen in potniki so se morali legitimirati, preden so smeli vstopiti. V čakalnici se je kralj Peter II. s svojo babico kraljico materjo rumunsko poslovil od zastopnikov angleške kraljevske dvojice.

SLOVO ČUVARJEV JADRANA OD SVOJEGA GOSPODARJA.

Split in naše Jadransko Primorje, a z njima v duhu vsa Jugoslavija je v nedeljo zjutraj z boleštvom in srcih in dušah pričakovala in sprejela v objem naroda telesne ostanke nesmrtnega Gospodarja Jugoslavije. Split ves v črnini, tužen in razplakan je bil že vso noč pokoncu v nestrpnem pričakovanju. Od blizu in daleč so prihiteli seljaki z obal sinjega Jadrana in kršne Dalmacije, da še slednjič pozdravijo v neizrekljivi boli Njega, v katerega so neomažno zaupali in ki so ga neizmerno ljubili. V jutrnjih urah je bilo v Splitu že na deset in deset tisoče ljudi, a še vedno so prihajale cele procesije od vseh strani. V teku noči je prispelo poleg pojačanih rednih še 18 posebnih vlakov, vsi nabito polni, z jadranske obale pa so v 13 posebnih parnikih pripeljali v Split nove tisoče.

V splitski luki na pomolu majorja Stojana, koder so se po osvobojenju prvič izkrcale na naši obali srbske osvobodilne čete, so zgradili veličasten katafalk, visok nad osem metrov, ves v črnini in obdan od visokih stebrov, na katerih so plamtele žare. V luki je bila zbrana vsa jugoslovenska vojna mornarica.

V ranih jutrnjih urah je mornarica krenila na široko morje nasproti «Dubrovniku», ki je v spremstvu štirih francoskih vojni križark vozil v domovino telesne ostanke velikega kralja. Ladje so se srečale v splitskem prelivu in se pridružile žalnemu pomorskemu sprevedu. Ko se je začelo dani, se je pokazal spreved na obzorju. Tedaj so zagrmeli v pozdrav topovi, zazvonili zvonovi in zaplamtele bakle. Na širokem morju je nepregledna vrsta ribiških čolnov, na katerih so prižgali sode smole, tvorila špalir.

Ko so se ladje približale luki, jih je pozdravila angleška vojna mornarica, ki je bila zasidrana pred lukom. Ob prihodu v luko so se jugoslovenske vojne ladje razvrstile okoli «Dubrovnika», ki je polagoma pristal ob pomolu.

Tu so se že zbrali vsi odličniki, med njimi knez Arzen, člani vlade, predstavniki Narodnega predstavništva, zastopniki lokalnih oblastev, deputacije vseh društev in nepregledna množica. Špalir ob pomolu so tvorili rezervni oficirji in mornarji, red pa je vzdrževal s špalirjem od pomola do postaje sinjski pešpolk.

Med igranjem državne himne so dvignili krsto z «Dubrovnik» ter jo prenesli na pripravljeni mrtvaški oder. Zbrana duhovščina je nato opravila verske obrede, nato se je poklonil Čuvarju Jadrana številni narod. Od 6. jutraj pa do 10. dopoldne so se vrstile mimo katafalka nepregledne množice, donašajoč cvetja in zelenja. Narod je plakal in molil...

Neutolažljiva je bila bol, ko so že ob 10. dopoldne zopet dvignili krsto in jo prenesli na dvorni vlak, ki je čakal na pristaniški postaji. Še in še bi hoteli ljudje videti svojega kralja, se mu še enkrat pokloniti, toda ni bilo več mogoče. Množice so poklekile v prah ter se z molitvijo v srcu in s prisego zvestobe Jugoslaviji in domu Karađorđevićev slednjič poslovile od nesmrtnega Gospodarja. Voja mornarica, jugoslovenska, francoska in angleška, je pozdravila odhod vlaka s topovskimi strelji. Narod je zaplakal, morje je zaječalo, vlak pa je izginil v daljavi, še vedno spremljan na obeh straneh proge od nepregledne množice seljakov, ki so prižigali bakle...

Od Splita do Zagreba

so ogromne množice ljudi pričakovale vlak s smrtnimi ostanki viteškega kralja. Na obeh straneh železniške proge je stalo ljudstvo v gostem špalirju. Ljudje so nosili cerkvene zastave in sveče. Čeprav je vlak vozil skoro povsod mimo, so vendar prišli kmetje do proge mnogo ur daleč, da se poklonijo svojemu kralju. V Perkovič je prišlo na dveh posebnih vlakih iz Šibenika nad 3000 ljudi, ki so se postavili na obeh straneh proge. Tako je nepregleden špalir ljudstva zavzel obe strani proge od Knina do Stare straže. Iz vse Dalmacije in iz liških vasi so prihiteli ljudje, da se poklonijo velikemu kralju. V Gračanici je bila taka množica ljudi kakor še nikdar. Tukah kakor povsod drugod, kjer se je vlak ustavil, so prinesli kmetje nešteto vencev raznih društev. Ljudstvo je ob progi plakalo za pokojnim kraljem.

Zagreb se poslavlja.

Med igranjem državne himne so izstopili iz dvornega vlaka najprvo knez Arzen s svojim spremstvom, nato pa drugi odličniki z maršalom dvora generalom Dimitrijevičem, ki je ves čas spremljal vrhovnega Gospodarja na njegovi tužni zadnji poti. Ko so odprli vagon s telesnimi ostanki, v katerem so oficirji kraljeve garde tvorili častno stražo, so začeli ljudje glasno plakati. Vsem se je pač zbudil spomin na one dni narodnega veselja, ko so na istem mestu radostno pozdravljali Nj. Vel. kralja Aleksandra, ki je tako rad bival med njimi. Pristopili so generali in odličniki, dvignili krsto iz vagona in jo počasnih korakov ob igranju Chopinove žalne koračnice prenesli v dvorno čakalnico ter položili na pripravljeni katafalk.

Narod plaka.

To so bili najbolj pretresljivi, nepozabni trenutki. Špalir od vagona do dvorne čakalnice so tvorili oficirji zagrebške garnizije in Sokoli. Ob pogledu na krsto je zaplakal ves narod, mnogi so poklekili in pričeli glasno moliti za pokoj duše velikega pokojnika. Zagrebški nadškof koadjutor je opravil kratke molitve, potem pa so se najprvo poklonili zbrani odličniki, položili nešteto vence in nato odprli vrata dvorne čakalnice, da se je mogel narod pokloniti svojemu mrtvemu, toliko ljubljenemu kralju.

Pretresljivo slovo.

Od polnoči dalje so romale neprestano mimo krste v četverostopih nepregledne množice ljudi. Prišel ni le ves Zagreb, marveč tudi vsa bližnja in daljna okolica. Ni ga bilo kraja v vsej prostrani savski banovini, ki ne bi bil poslal vsaj deputacije. Iz mnogih vasi pa je šlo vse, staro in mlado, da poslednjič vidi Njega, ki je tako očetovsko skrbel za vse. Mimo krste prihajajo vsi, brez razlike, reveži v raševini in bogataši v lakastih čevljih, delavci in gospodje, moški in ženske, staro in mlado, vsi, brez razlike stanov, poklica in vere. Saj tudi On, od katerega se sedaj po-

slavljajo, ni poznal nobene razlike in je imel vselej, kadar je neslo, za vsakogar lepo besedo.

Že v prvih urah je bil katafalk zasut z nešteto venci in celimi butarami jesenskega cvetja, a vedno in vedno so prinašali še novega. Seljaki in seljakinje, za katere je imel pokojni kralj še prav posebno naklonjenost, glasno plakajo ob krsti in vedno novi venci in kite poljskega cvetja izražajo neizmerno ljubezen in spoštovanje, s katerim je zrl seljaški narod na svojega velikega voditelja.

Žalnega mimohoda ni ne konca ne kraja. Vedno novi prihajajo od vseh strani, trg pred kolodvorom se od včeraj še ni izpraznil in naval je vse večji in večji. Cele kolone vozov čakajo na periferiji, a še vedno prihajajo novi, dovažajoč nove trume naroda, ki hoče izkazati svojemu kralju zadnjo čast.

SLOVENCİ PRED KRSTO KRALJA MUČENIKA.

Pri poklonitvi zemskim ostankom blagopokojnega kralja v Zagrebu je bila dravska banovina številno zastopana. Pri prenosu krste iz dvornega vlaka v čakalnico je zastopal kraljevske banske uprave in dravsko banovino sploh in se v njunem imenu poklonil zemeljskim ostankom nesmrtnega kralja pomočnik bana g. dr. Pirkmajer s soprogo.

Delegacije iz dravske banovine so začele že s popoldanskimi vlaki prihajati v Zagreb in se uvrščati med občinstvo, ki je čakalo pred glavnim kolodvorom, da izkaže zadnjo počastitev nesmrtnemu kralju. Največ zastopnikov pa je dospelo s posebnim vlakom, ki je odhajal iz Ljubljane ob 22.30 in ki je došel v Zagreb ob 2.30. Vlak je odpeljal iz Ljubljane preko 400 ljudi, vstopale so vanj na vseh postajah do Zagreba večje ali manjše delegacije. Na Zidanem mostu so se pridružili udeleženci iz Maribora, Celja in drugih krajev ob progi severno od Zidanega mosta po številu okrog 280. Večje število udeležencev pa je vstopilo tudi v Zalogu, Litiji, Radečah, Sevnici, Rajhenburgu in Vidmu. V Zagreb je vlak pripeljal okrog 1300 ljudi.

Po že prej izdanih navodilih zastopnikov banske uprave se je po prihodu pred vlakom samim takoj v najlepšem redu in brez vsakega hrupa formiral sprevod, ki se je počasi približal vходу v dvorsko čakalnico. Temu sprevedu so se pridružile množice drugih Slovencev, ki so prišli v Zagreb že s prejšnjimi vlaki. Približno ob 3.15 se je začel sprevod z delegacijo kraljevske banske uprave pod vodstvom g. pomočnika bana na čelu pomikati v vrstah po tri skozi čakalnico mimo katafalka s krsto. Zastopniki akademške pevskega zbora in ljubljanskega vselejma so položili pred krsto krasna venca, dočim so mnogi udeleženci položili šopke cvetlic.

Spreved se je pomikal v vzornem redu, na obrazih vseh udeležencev se je opazila vidna ganjenost, ko so se poklanjali manom blagopokojnega kralja, mnogi, zlasti žene, pa so tiho plakale. Spreved se je skozi čakalnico pomikal 40 minut in je šlo v njem približno 2500 do 3000 ljudi. Veliko Slovencev pa se je poklonilo med množicami prebivalstva iz savske banovine, tako da lahko računamo na udeležbo Slovencev nad 5000 ljudi.

BEOGRAD SPREJEMA MRTVEGA KRALJA.

Za sprejem pokojnega Viteškega kralja Aleksandra I. Zedinitelja so se pretekli ponedeljek okrog 23. ure zbrali kraljevska vlada z ministrskim predsednikom Nikolo Uzunovićem na čelu, tu so bili vojni minister general Milovanović, zunanji minister Jevtić, dalje ministri Demetrović, Ulmansky, Kuzmanović in drugi, predsednik Narodne skupščine Kumanudi, predsednik senata dr. Ljubomir Tomašić, generaliteta z vojvodo Bojovićem, načelnik generalnega štaba, pomočnik vojnega ministra, general Nedić, komandant kraljeve garde, armijski general Peter Živković, dalje ministri Maksimović, Kojić, Antić, francoski poslanik Naggyar, predsednik beograjske občine Petrović, pomočnik zunanjega ministra, diplo-

matski zbor in še toliko drugih. Četa kraljeve garde se je postavila v špalir poleg generalov z zastavo in vojno godbo. V polni tišini je obstal dvorni žalni vlak.

Pred dvorno čakalnico je čakal mrtvaški avtomobil. Nanj so položili krsto, vso zasuto z belim cvetjem. Na krsti je bila pritrjena kraljeva sablja in kraljeva čelada. Takoj nato so zabrnili motorji in žalna povorka avtomobilov je krenila proti staremu dvoru. Pred mrtvaškim avtomobilom je vozilo pet zaprtih avtomobilov, v katerih so se razvrstili ordonančni oficirji in dvorne dame. Neposredno pred mrtvaškim avtomobilom se je vozil komandant kraljeve garde. V prvem avtomobilu za krsto se je vozila Nj. Vel. kraljica ob strani svoje matere rumunske kraljice, tužna, potrta in objokana. Za njo so se razvrstili v avtomobilih ostali člani kraljevskega doma, kraljevski namestniki, člani vlade in ostali žalni gostje. Vseh avtomobilov je bilo okrog 30.

Zadnja pot v kraljevi dvor.

V počasnem tempu so krenili avtomobili izpred kolodvora po Nemanjini ulici, Miloša Velikega ulici ter po ulici kralja Milana pred stari dvor. Nepopisna žalost je spremljala sprevod. Ljudstvo je na kolenih pozdravljalo mrtvega kralja, glasno ihtelo in moleč, le tu pa tam je bilo slišati klic: Slava! Slava kralju, a še ti klici so utonili v splošnem ihtenju. Ob vsej poti so se odigravali pretresljivi prizori. Ob takem spremstvu vsenarodne tuge morda ni bil še nikdar poseben v grob noben kralj in noben vladar. Za avtomobili so krenili v zaključni povorki člani Narodnega predstavništva, senatorji in narodni poslanci. Ko so korakali mimo dvora, kamor so medtem že prenesli krsto, so sli vsi odkritih glav. Veličastni sprevod je trajal vse do polnoči in še mnogo potem, ko je bil sprejem že končan, so bile ulice še vedno nabito polne občinstva, ki se je le polagoma razhajalo. Pred dvorom pa je vso noč spala mnogotisočglava množica in čakala, da se pokloni mrtvemu kralju.

Pred dvorom je pričakovala posmrtno ostanke velikega kralja najvišja duhovščina s patriarhom Varnavo na čelu. Velika dvorana v starem dvoru, v kateri so se desetletja proslavljali največji prazniki, je bila izpremenjena v turobno kapelo. Sredi dvorane je bil postavljen velik oder, ob vznožju katafalka so na blazinah razpostavljena nešteta odlikovanja velikega pokojnika, člani vojske pa tvorijo častno stražo. O polnoči so med plakanjem naroda generali dvignili krsto z avtomobila ter jo prenesli v dvorano. Pevci so zapeli žalostinke, nato je patriarh Varnava ob številni asistenci prisotne duhovščine opravil kratke molitve. V dvorani so se medtem zbrali člani kraljevskega doma in visoki odličniki.

Kraljeva rodbina pred krsto.

Globoko potrta je pristopila h krsti kraljeva rodbina. Nj. Vel. kraljica Marija je padla na kolena in jo plakajoč objela in poljubila. Pristopil je stric velikega pokojnika in brat kralja Osvoboditelja Nj. Vis. knez Arzen s solzami v očeh, pokleknil na tla ter poljubil krsto svojega nečaka. Bili so trenutki, ki niso mogli nikomur zadržati solz v očeh. Pristopila je Nj. Vel. rumunska kraljica Marija, pokleknila, objela in poljubila krsto našega vladarja. Sledili so ostali člani kraljevske rodbine, globoko potrta, pristopali h katafalku in poljubljali krsto svojega dragega velikega pokojnika. To so bili najtežji trenutki, kar jih je videl kdaj kraljevski dvor v Beogradu. Pristopil je zatem Nj. Vis. knez Pavle in poljubil krsto in ikono, ki je stala pred njo.

Nj. Vel. kraljica in ostali člani kraljevske rodbine so nato polagoma odšli iz dvorane, bridko in pretresljivo jokajoč. Za njimi je odšel tudi kraljevski namestnik Nj. Vis. princ Pavle. Nato sta pristopila h krsti kraljevska namestnika dr. Radenko Stanković in dr. Perović, za njimi pa člani kraljevske vlade, ki so vsi po vrsti poljubljali krsto in se poslavljali s solzami v očeh od svojega velikega vladarja in gospodarja.

Regenti in člani vlade poljubljajo krsto.

Pristopil je nato komandant kraljeve garde general Peter Živković, globoko ganjen, ki se je le težko vzdrževal solz ob slovesu svojega ljubljene kralja. Za njim je pristopil h krsti predsednik kraljevske vlade Nikola Uzunović, poljubljajoč krsto. Sledili so mu predsednik senata dr. Ljubo Tomašić, predsednik Narodne skupščine dr. K. Kumanudi, pravosodni minister Boža Maksimović, minister za telesno vzgojo naroda dr. Anđelinović, vsi globoko pretreseni in v vidni bolesti. Pristopil je h krsti k poslednjemu slovesu minister Juraj Demetrović, za njim podpredsednik Narodne skupščine Karlo Kovačević, minister za prosveto dr. Šumenković, minister za finance dr. Đorđević, minister za gradbe dr. Stjepan Srkulj in notranji minister Žika Lazić.

Skoro glasno plakajoč je stal in se poslavljaj od svojega gospodarja in kralja njegov osebni sluga Žečević. Prihajali so nato, da se poslove od velikega pokojnika, Zedinitelja jugoslovenskega naroda, minister za socialno politiko in narodno zdravje dr. Novak, zunanji minister Jevtić, vojni minister general Milovanović, prometni minister Kuzmanović in predsednik beografske občine Petrović. Vsi so po vrsti poljubljali krsto, v kateri počiva za vedno naš ljubljani vladar in kralj.

Počasnih korakov, potrj od žalosti, se je približal stari vojvoda Bojević, preizkušeni vodja v minulih vojnah, ki je s solzami v očeh objel krsto svojega vzvišenega vojnega tovariša in vrhov-

nega poveljnika ter jo poljubil s sklonjeno glavo. Za njim komandant Beograda in nadomestnik kraljevega namestnika, armijski general Tomić, nato še drugi dostojanstveniki, ki se tudi potem, ko so izkazali zadnjo čast svojemu ljubljenu vladarju, še dolgo niso mogli posloviti in odtrgati pogleda od mrtve kovinaste krste, v kateri sniva večni sen kralj junak, kralj vitez, heroj, gospodar in voditelj.

Ko so se odličniki in prvi predstavniki zedinjene države Jugoslavije poslavljali od njenega Ustvaritelja v tišini, ki jo je prekinjalo pridušeno ihtenje, so odmevale po kraljevski prestolni dvorani žalostne molitve svečnikov.

POGREB NESMRTNEGA KRALJA.

Vse dni in noči, ko je ležalo vladarjevo truplo na mrtvaškem odru v Beogradu, so šle nepretrgane množice mimo njega, da se poslove od svojega najboljšega očeta.

Ves teden so prihajale z vsega sveta sožalne izjave in so imela vsa društva in vse organizacije v naši državi žalne seje. Po vsej državi plapolajo črne zastave in gorijo luči pred sliko Viteškega Kralja Zedinitelja. Pogrebni svečanosti so se udeležile prav vse države sveta, ki so poslane najodličnejše svoje sinove, da so spremili na zadnji poti največjega junaka našega stoletja. Takšnega pogreba še ni videl svet in so prenašale žalne svečanosti skoraj vse radijske postaje sveta.

Na sledi za zločinsko tolpo

Kdo je zločinec?

Osebnost atentatorja Kelemena je bila vse do zadnjega časa nejasna. V Marseilleu in drugod so bili prepričani, da si je privzel lažno ime. Objava njegove slike v listih pa je sedaj pripomogla k ugotovitvi, kdo je prav za prav. Popolnoma neodvisno drug od drugega sta se prijavila te dni našim oblastem dva mlada izobraženca iz južne Srbije, ki živita v raznih kraljih, pa sta prej bivala tudi v Sofiji. Kakor sta izpovedala, sklepata po objavljenih fotografijah, da je marseilleski atentator neki Vlada Georgijev s priimkom Cernozemski, ki so ga tudi imenovali Vlada — šofer. Oba sta potrdila, da so poznali Cernozemskega v Sofiji kot enega najbolj krvoločnih teroristov in pajdašev proslulega vodje makedonstvujuših Vanče Mihajlova.

Prav tako je prispelo v Sofijo poročilo, da so mnogi znanci Cernozemskega prepričani, da je prav on izvršil gnusni atentat v Marseilleu. To trdijo na podlagi fotografij, objavljenih v listih, in po dejstvu, da je Cernozemski že davno zapustil Bolgarijo ter bil v službi makedonsko-madžarskih Paveličevih teroristov.

V Sofiji verujejo, da bi Cernozemski mogel biti atentator tudi zaradi tega, ker je že prej izvršil napade na avtomobile na sličen način. V Marseilleu je hladno izvršil zločin na stopnici kraljevskega avtomobila kakor človek, ki je tega vajen.

Tudi značilnost, da je bil atentator obrezan, smatrajo poznavalci Cernozemskega za popolnoma točno, ker pravijo, da je obol el pred nekoliko leti na neki venerični bolezni, zaradi katere je bil operiran.

Po drugih verodostojnih informacijah iz Sofije je bil Georgijev od leta 1932. dalje dodeljen kot pomočnik sofijskemu punktovnemu načelniku Kirilu Drangovu, ki ga je odvedel v Budimpešto, kjer ga je pustil kot instruktora Paveličevim in Perčecem teroristom. Znano je, da je VMRO Vanče Mihajlova že prej stopila v zvezo in sodelovala s temi banditskimi organizacijami v inozemstvu.

Kako so zasnovali zločin?

Aretacija dveh zarotnikov zoper življenje našega blagopokojnega kralja v sredo zvečer je odkrila daleč segajoče niti zločina, ki je presunil v srce ves civilizirani svet. Bilo je 10. t. m. zvečer,

dober dan po zločinu, ko sta se pripeljala s pariškim vlakom v Thonon les Bains ob švicarski meji dva moška. S postaje sta krenila v neki hotel drugega reda, kjer sta zahtevala sobo.

Preden sta legla k počitku, pa sta stopila v restavracijo. Govorila sta slabo francoski, zato sta iskala človeka, ki bi jima bil za tolmača. Res sta v restavraciji našli na takšnega človeka, ki jima je pomagal dopovedovati hotelirju, kaj bi rada. Ta človek pa je bil tajni policist, ki je oprezoval tujce. Počakal je, da sta odšla moža spat, potem pa urno obvestil policijskega komisarja v Annemaseju, Petita. Petit ni čakal niti minuto. Vzel je s seboj več detektivov, obkolil hotel v Thononu in ob štirih zjutraj so potrkali na vrata spalnice, kjer sta Novak in Beneš ležala, prepričana, da ni nihče pozoren na nju.

Ob napovedi aretacije sta se vedla zelo hladno-krvno. Pri njiju niso našli ne orožja ne listin, ki bi ju obremenjevale. Predložila sta le potna lista češkoslovaškega izvora, o katerih se je pozneje ugotovilo, da sta ponarejena.

Ker sta oba slabo govorila francoski, je bilo njuno zasliševanje zelo težavno. To je pa bilo za njiju ugodno, ker sta lahko dajala premišljene odgovore na vprašanja policijskega komisarja. Vsak trenutek zasliševanja pa je bilo očitno, da se oba zavedata resnosti položaja. Zato sta dajala zelo previdna in izmikajoča se pojasnila. Šele po dolgotrajnem izpraševanju sta priznala, da imata ponarejene potne liste. Tudi sta izjavila, da sta imeni v potnih listih izmišljeni.

Le z neskončno potrpežljivostjo in lokavostjo se je na koncu zasliševanja posrečilo izvabiti jima priznanje, da sta bila pred marsejsko tragedijo v stiku z morilcem kralja Aleksandra I. Na vprašanje, če sta mu tudi pomagala, pa sta povedala, da to ni bila njuna naloga.

Policija si je bila po tej izjavi takoj na jasnem, da gre za dva sozarotnika tako zvanega Kelemena, ki se v resnici piše Georgijev in je bil član makedonske strahovalne organizacije ter je v tem svojstvu delal za tolpo Pavelič-Perčec na ta način, da je uril v Janka Pusti Perčecove najemnike za zločinske podvige.

Kot učitelju Perčecem »rekrutov« za rabo orožja, je bila Kelemenu - Georgijevu poverjena naloga, da izvrši atentat prvi. Na dan umota, prošli terek opoldne je prišel Kelemen v marsejsko restavracijo blizu Borznega trga. Naročil je

obed. Z njim je bil še drug moški, najbrže Nalis-Silan, ki ga je našla policija v fontainebleauskem gozdu. Oba sta kosila in jedla z velikim tekotom, vina pa ni pokusil ne prvi ne drugi. Od časa do časa sta stopila na ulico in gledala proti Stari luki, da bi videla, če se »Dubrovnik« s kraljem že bliža. Natakariji, ki so jima stregli, pripovedujejo, da sta bila precej razburjena. Strežniško osebje jima je ponudilo, naj prisostvujeta slovesnemu sprejemu v prvem nadstropju restavracije, kar pa sta oba odklonila. Iz restavracije sta odšla šele ob pol štirih popoldne, torej samo tri četrti ure pred atentatom. Kje sta se ločila, odnosno, kje se je morilec pomešal v množico ni znano.

Morilec je streljal na kralja z Mauserjevo strojno pištolo kalibra 7.65 mm, v katero je mogoče naenkrat potisniti rezervo z 10 do 20 nabojev. Atentator je v trenutku zločina vihtel v roki dva samokresa. Drugi je bil pištola tipa Walter, kaliber 7.65 mm. Za primer, če bi mu ne uspel atentat s samokresom, je imel zločinec pri sebi še bombo, kakršnih navadno ne rabijo anarhisti, pač pa so se rabile v vojni. Morilec je imel poleg tega pri sebi še dva pasa po 20 nabojev za Mauserjevo pištolo in šest pasov po devet nabojev za Walterjev samokres.

V trenutku atentata je imel zločinec pištolo pripravljeno za streljanje na daljavo 50 m. Ta pištola je takšna, da zadostuje, če človek pritisne nanjo, nakar oddaja strele sama od sebe. Kelemen-Georgijev je imel pištolo naravnano na brze strele. Ugotovljeno je tudi, da je bil atentat tako zasnovan, da žrtvi skoro ne bi bilo mogoče odnesti življenja. Kolikor je razvidno iz gradiva, ki ga je zbrala policija, ni dvoma, da je bila ta verižna zarota organizirana tako, da bi se atentat ponovil na drugem mestu, če bi se na prvem ponesrečil. Zarotniki so imeli tri, ali celo štiri zarotniške načrte. Če bi bil izpodletel atentat na Borznem trgu, so imeli ogabni zločinci pripravljen napad na posebni vlak, ki bi peljal kralja iz Marseillea v Lyon. Če bi se tudi ta napad ponesrečil, bi čakali nadaljnji zarotniki na svojo žrtev v Fontainebleauju in če bi se tudi to izjalovilo, je bil pripravljen četrti napad v Parizu.

Ostali zarotniki.

V zaroto proti življenju našega blagopokojnega kralja je bilo zapletenih najmanj pet oseb. Tri od njih so policiji že znane, namreč Kelemen-Georgijev, Beneš, ki se je v teku preiskave razkrinkal za Rajiča in Novak, o katerem je dognano, da ni nihče drugi kakor Pospisil, morilec pokojnega direktorja zagrebških »Novosti« Tonija Schlegla. Rajič in Pospisil sta bila aretirana v Thononu. Ugotovili so tudi četrtega člana zarotniške tolpe, Nalis-Silana, ki je istoveten s Chalnyjem, odnosno Malnyjem. Ta je spremljal Kelemena-Georgijeva v Aix en Provence. Treba je pa še pojasniti, kdo je skrivnostni Kramer. Vsi zarotniki so rosili obleko iz Janka Puste, zato je razumljivo, da jih je zelo skrbelo, dokler niso te obleke odložili ter si kupili novo. Slednje se je zgodilo v neki pariški trgovski hiši. Ko so storili to, so večkrat zaporedoma premenjali svoja imena. Novak-Pospisil, ki je bil v naši državi obsojen in contumaciam na smrt, je prenočeval v Parizu v hotelu »Palais d'Orsay«, Kelemen-Georgijev in Beneš-Rajič sta najela sobe v nekem hotelu v ulici Mazagran, dočim je šef atentatorske tolpe šel v hotel »Commodore«. Beneš-Rajič in Novak-Pospisil sta zapustila pariški hotel že 33. t. m. kot »turista«. Dognano pa je, da ju je za bivanja v Parizu večkrat obiskal Tihomir Nalis-Silan, ki so ga tudi že aretirali.

Šef tajinstvene družbe, doslej še tajinstveni Egon Kramer, ki govori dovolj dobro francoski, je imel s seboj tudi elegantno žensko, ki je sama plačala hotelski račun. Tudi o tej ženski ni zdaj več duha ne sluha. Zadnjič so jo videli v hotelu »Negro-Costes« v Aix de Provence. V noči od 8. na 9. t. m. je bil z njo v imenovanem hotelu Egon Kramer, ki je naročil sobo z eno posteljo zase, drugo sobo z dvema posteljama pa za Kelemena-Georgijeva in Nalisa-Silana.

Oporišča zarotnikov.

Ugotovljeno je, da so imeli tovariši marseilleskega morilca svoja oporišča v Parizu, Fontainebleauju, Aix le Provence in Marseilleu. Tudi pobeglega begunca, ki ga imenujejo Chalny, je policija ujela v gozdu pri Fontainebleauju in se nadaljuje poizvedbe, da bi izsledili še ostale sokrivce, ki jih iščejo tudi v Zenevi in Lausanni, ker domnevajo, da so vsi teroristi pobegnili tjakaj ni da imajo tu svoje sokrivce. Terorist Nalis, ki ga smatrajo za poglavarja družbe, je bil francoski policiji že dalje časa znan, ker je bil 8. junija v Nici aretiran zaradi ponarejenih dokumentov.

Glede na potek preiskave so prepričani, da gre za široko zanovano zaroto. Zdi se, da so bili aretirani teroristi preskrbljeni z denarjem v Curihi in poslani nato v Lausanne, kjer pa so se zadrževali le kratek čas in kjer so stopili s Paveličevo organizacijo v zvezo. V Francijo so prišli preko Ženevskega jezera, kjer ni nobene kontrole potnih listov. Po isti poti in prav tako po bivanju v Lausanni je prišel tudi morilec Kelemen. V Parizu jih je sprejel na lyonskem kolodvoru neki Szarbo, ki je izročil Novaku svoj potni list. Novak trdi sedaj, da se piše Pročep Beneš-Rajkić je dobil svoj potni list že v Curihi. Po enodnevnem bivanju v Parizu, kjer sta prenočila v istem hotelu kakor Kelemen, sta odšla z avtomobilom v Fontainebleau, kjer bi morala počakati na nadaljnja povelja. Ker niso prispela do 9. oktobra in sta bila že obveščena o atentatu, sta skušala priti iz Francije po isti poti, kakor sta prišla. Ob meji pa so ju aretirali.

Zlodejstva Pavelića in Perčeca.

Po 36urnem zaslišanju sta sokrivca marseilleskega umora prebila noč v policijskem komisaratu v Annemassu. Novak-Pospisil je spal naslonjen na mizo, Beneš-Rajkić je sedel popolnoma mirno. V zvezanih rokah je imel zlat molekter molil cele ure. Dne 14. t. m. je bil Beneš-Rajkić zopet zaslišan. Razna vprašanja mu je postavil jugoslovanski višji inspektor Dimitrijević. Izpovedi Rajkića so se strinjale z izjavami Pospisila o raznih podrobnostih glede napačnih imen atentatorjev, o potovanju v Curih in Lausanne, o razdelitvi vlog v Marseilleu in ponesrečenem begu. Bistvo izjav Rajkića je v točnih podatkih, ki jih je dal v taborišču teroristov v Janka-pusti, kjer so se vadili v orožju tudi znani Oreb in tovariši,

ki so hoteli ubiti blagopokojnega kralja letos pozimi v Zagrebu. Rajkić je izjavil, da je po svojem vstopu v tajno organizacijo Pavelića 23. septembra 1932 prišel v Janka-pusto kot »rekrut« ter je dejal, da je bilo tam 20 do 30 ljudi, ki so se vežbali zlasti v uporabi repetirskih pištol in bomb. Taborišče je pod poveljstvom znanega terorista Perčeca. Najbolj zmožni so dobili od neznane osebe pravilne madžarske potne liste, ki so bili atentatorjem odvzeti v Lausanni. Namestu njih so dobili ponarejene češkoslovaške potne liste.

Na vprašanje, ali bi v Marseilleu streljal tudi na kralja Aleksandra in zunanjega ministra Barthouja, je odgovoril Rajkić, da je pri svojem vstopu v taborišče v Janka-pusti prisegel, da bo ubogal kot »kadaver« (mrtvič) in da se bo držal svoje prisege. Izjavil je, da je spoznal Pospisila v Janka-pusti in da je do atentata v Marseilleu bival v Janka-pusti.

Zanimiva je zlasti izjava Rajkića o vlogi terorista Pavelića. Rajkić je izrecno izjavil, da je Pavelić kot vodja hrvatskega emigrantskega pokreta tudi šef tajne teroristične organizacije, ki sta ji pripadala.

ZADNJE UGOTOVITVE PREISKAVE.

Sofijska in beogradska policija sta nedvomno dognali po prstnih odtiskih, da je Kelemen v resnici prosluli Vlada Georgijev. Pravi krivec in zasnovatelj umora pa je hrvatski izdajnik in odpadnik dr. Pavelić, za katerim sledijo vse policije sveta. Upamo, da ga bodo kmalu dobili, da prejme plačilo za svoje strahotne zločine.

Ponarejeni potni listi.

Pri marseilleskem atentatorju so našli ponarezen češkoslovaški potni list. V Pragi imajo urad, ki ima vse formularje potnih listov v strogi evidenci, na Dunaju pa je mednarodni kriminalistični urad, ki ima poseben oddelek tudi za pobijanje goljufij s potnimi listi. Med 35 državami sta v tem uradu uradno zastopani tudi Češkoslovaška in Jugoslavija.

Goljufije s potnimi listi se vršijo običajno na tale način: Na kakšnem konzulatu v inozemstvu se zgleda državljan, ki pravi, da je svoj potni list izgubil in bi rad dobil nadomestnega, da bi se mogel odpeljati v domovino. Le v najbolj redkih primerih se da njegove izjave prekontrolirati in tako mu izstavijo provizorni potni list, ki velja običajno za pol leta. Potni list je pravilen, se-

veda pa ga je prosilec konzulatu izvalil na podlagi napačnih navedb in dokumentov.

Na podoben način se pogostoma izvalijo duplikati potnih listov tudi v domači državi. Tretjo možnost dajejo tisti redni potni listi, ki si jih je kdo na kakršenkoli način priskrbel in potem »popravlja«. Najbolj redki so primeri popolne ponareditve potnih listov na ta način, da jih nepoklicani natisnejo in potem izpolnijo. Najlažje je ponarediti tako seveda potne liste tistih držav, ki zanje ne uporabljajo posebnih tiskovnih načinov. Češkoslovaške potne liste je n. pr. silno težko ponarediti.

Ponareditve se v splošnem izvršijo tako, da se v pristnih potnih listih prvotna imena kemično odstranijo. Pisava s kopirnim svinčnikom se odstrani. Da se napravi ponarediva neopazna, se papir olepi. Najtežje je odstraniti pečate in običajno se ponarejen potni list spozna po tem. So pa potni listi, ki so tako dobro ponarejeni, da jim prosto oko tega ne more ugotoviti.

V novejšem času pa uporablja kriminalistična znanost fotografijo z ultravioleto svetlobo, ki pokaže na plošči takoj, da-li je bila kakšna pisava izbrisana in potem nadomeščena z drugo.

Največje ponareditve potnih listov so se vršile nekoč v Rusiji. Tam so bile cele tovarne, ki so oskrbovale revolucionarne in teroristične organizacije z nepristnimi potnimi listi. Kemična odstranitev nezaželenih navedb na pristnih potnih listih je veljala tedaj približno dva franka. Danes je to seveda dosti dražje. Takšen ponarejen potni list je imel tudi Lenin in je z njim nemoteno potoval v inozemstvo.

Centrale za ponarejanje potnih listov obstoje še danes. Tu pa tam pride vest o takšni centrali v javnost, v splošnem pa jih policija ne izdaja, čeprav jih seveda strogo opazuje.

PREBIVALSTVU DRAVSKE BANOVINE.

Težka nesreča, ki je zadela našo državo, in neizmerno globoka žalost, ki je zajela ves naš narod ob smrti blagopokojnega Viteškega kralja Aleksandra I. Zedinitelja, je ustvarila razpoloženje, v katerem se porajajo in dobivajo vero različne neresnične vesti, ki se v zadnjem času zelo širijo med našim prebivalstvom. Take vesti širijo večinoma neodgovorne osebe, ki se ne zavedajo posledic takega ravnanja. Ni pa tudi izključeno, da se za razširjevalci takih vesti v ozadju skrivajo temni elementi, ki hočejo med našim zaradi

Milka Adamičeva:

POLKOVNIKOV GROB

«Hudo mi je, Danica, kakor bi samega sebe križal. Kdaj bo konec tega?» je rekel.

Daničin obraz se je zagonetno prevlekel.

«Sabino sem obiskala. Pozdravlja te!»

Sunilo ga je nazaj, da je onemel. Potem je prisedel in si podprl glavo s komolci. Tiščal je pogled v mizo in kakor samemu sebi govoril: «Čemu je najina ljubezen tako brezupna?»

«Ker je brezmiseln!» je komaj slišno dejala Danica, a imela je oči polne solz.

Meta je prispela z zajtrkom, ga postavila na mizo ter spet odšla, kakor bi slutila, da s tem ustreže gospodarju.

Andrej je vstal, ne da bi pogledal na jed.

«Nekaj se mora preukreniti, tako ali tako. Ali hočeš, da govorim s Sabino?» je po presledku vprašal.

Iznenadilo jo je. S silo si je pripravila odgovor.

«Tega ne boš zmogel. Če pogledaš dekletu, ki te ljubi, v nedolžne oči, ji ne boš mogel zadati smrtnega sunka.»

«Koliko jih je že to storilo pred menoj», je odgovoril, a poznala se mu je neodločnost v glasu.

«Jaz... jaz bi tu ne mogla sodelovati, moja sreča s teboj bi bila za vselej skaljena. Če pomisliš na vse oziroma, na katerem si spletel svojo

zaroko. Pomisli s kakim sovraštvom bi me gledali ob tvoji strani. In ubogo dekle, ki se žrtvuje zate tam v mestu. Sploh pa, ali misliš, če takole trezno gledaš na vse, da bi mogel biti zakon, ki bi ga sklenila midva, količkaj srečen? Učiteljica, ki se ne razumem na delo kmečke gospodinje... Ali bi bila prava žena zate?»

Danica ni mogla več. Govorila je, da bi preglasila svoje lastno prepričanje.

Andreja je ljubila, to je bilo res. Njegova žena pa ni mogla postati.

Pa vendar se ji je včasih videlo, kakor da pretirava. Kaj naj bi bilo tako velikega na svetu, da bi ne mogla njena ljubezen do svojega smotra. Vse, vse bi storila, tudi najhujše zaničevanje bi pretrpela, samo da bi mogla biti trajno ob njegovi strani.

Pa to so bili le slabi trenutki in Danica je vedela, da jim ne sme podleči.

«Toda čemu nisi tega vedela takrat... takrat!» ji je s pridruženim glasom očital Andrej in gledal skozi šipe na vrt, kjer je še vedno rahlo deževalo.

«Takrat...» Danica se je izmučena dvignila.

«Saj to je tudi moja edina krivda, da nisem takrat pomislila na to. Kaj mi je preplavilo razum, tega ne vem.»

Zasmilila se mu je.

«Spet sem te mučil. Opresti mi, Danica. A ne misliš bi, da moreš ostati tako dosledna sami sebi.»

Lotil se je zajtrka. Danico je to opravilo prav za prav neprijetno dirnilo, dasi je vedela, da še ni zajtrkoval.

«Ti greš na pot?» ga je vprašala, da bi izpremenila smer pogovora.

«Da, po vinski kupčiji. Prav za prav neprikladen čas, toda potreba je.»

Govorila sta še o babici in potem se je Danica poslovila ter počasi odšla proti šoli.

Popoldne je prebila v postelji. Stresal jo je mraz, da so ji škplepetali zobje.

Mučne sanje so jo zgrabile in jo vrtinčile kakor prah v vetru, da se je vsa izmučena prebudila šele okoli šestih. Imela je od pota zlepljene lase na sencih in vsa je trepetala. Zivo se je spomnila, kaj je sanjala. Kakor da se je še drži golazen, s katero je imela pravkar opraviti, si je pogledala na roke. Streslo jo je in občutek ogabnosti je rasel v njej. Spet in spet je morala stisniti zobe, da je potlačila zopernost v želodecu. Toda naposled ni pomagalo nič več. Danica je morala vstati, da se olajša. Počutila se je silno slaba. Izpila je čašo vode ter spet legla. Zastrmela je v strop. Toda bliskovito jo je prešinila žgoča misel. Danica je planila kvišku kakor vzmet in nato obseдела na robu postelje z izrazom strmenja v obrazu. Napravila je nekaj korakov po sobi in se ustavila pred zrcalom. Obraz ji je bil izmučen, rumen. Razširjene zenice so jo vprašujoče zrle iz stekla. Buljila je v svojo podobo v zrcalu, oprta z rekami ob zid, ter stala nepremično kakor kip. Kakor privid je stopila iz stekla slika pokojne babice in

gnusnega zločina že tako močno razburjenim prebivalstvom ustvariti vznemirjenost, povzročiti zbeganost in negotovost s prozornim namenom, škodovati naši zedinjeni državi in našemu zedinjenemu narodu.

Z zadovoljstvom in s ponosom ugotavljam, da se je vse naše prebivalstvo, združeno v neizmerni globoki žalosti ob krsti Viteškega kralja, zadržalo dostojno in mirno, kakor se to spodobi v tako resnih časih Kralju in Domovini zvestim državljanom.

Ugotavljam, da so vse vesti o kakršnihkoli nemirih in neredih v državi, zlasti pa še o težavnem notranjem in zunanje-političnem položaju popolnoma neresnične in večkrat zlonamerne. V vsej državi je popoln red in mir. Tudi zunanje-politični položaj naše države je ravno po zaslugi blagopokojnega vladarja povsem zadovoljiv. Ne le, da je mučeniška smrt našega kralja še bolj oklenila naše zveste zaveznike na nas, temveč nam je približala tudi še druge narode. Nevarnost za kakršnekoli mednarodne zapletitve je izključena.

Mir in dostojanstvo, čvrsta vera in zaupanje v bodočnost našega naroda ustrezajo najlepše vsem intencijam blagopokojnega kralja, ki je vse svoje življenje in neumorno delovanje posvetil zedinjenju našega naroda in ustvaritvi naše skupne domovine Jugoslavije. Dokazali bomo, da hočemo v bratski slogi skupno Njegovo oporoko, Njegovo poslednjo voljo:

Čuvajmo Jugoslavijo.

Dolžnost vsakega državljanja, ki se zaveda važnosti te oporoke, s katero nam daje nepozabni Vladar jasne smernice za vse naše nadaljnje delovanje, je, da odločno zavrne razširjevalce neresničnih in vznemirljivih vesti, na nje same pa opozori oblastva, ki bodo z vso strogostjo onemogočila tako njihovo početje.

Ljubljana, dne 15. oktobra 1934.

Ban: dr. Marušič s. r.

DOPISI

GORENJI LOGATEC. V svoji oporoki je volil med drugim blagopokojni g. živinozdravnik Josip Rihar tukajšnjemu sokolskemu društvu znesek 10.000 Din. Slava njegovemu spominu! — Pri dobro obiskani sokolski tomboli 7. t. m. je zadel

prvo tombolo hotenski šolski upravitelj g. Jelinačič, in sicer lepega prašiča. Vsem darovalcem raznih dobrih stvari se sokolsko društvo tem potem najiskrenejše zahvaljuje. Sokolsko društvo bo s 1. novembrom brez hišnika. Upamo, da se bo do tega časa našel kak primeren oskrbnik.

GOSPODARSTVO

Tedenski tržni pregled

GOVED. Na mariborskem sejmu so bile 9. t. m. cene za kilogram žive teže: kravam 2.50 do 3.50, telicam 3.75 do 4.50, volom 3.75 do 4.50, bikom 3 do 3.75 in teletom 4 do 4.50 Din. Konji so se prodajali po 750 do 3700 dinarjev.

HMELEJ. Skromno nakupovanje. Cene so ostale neizpremenjene in se gibljejo med 20 do 40 Din za kilogram, kakršna je pač kakovost.

Sejmi

22. oktobra: Dramlje, Krško, Ribnica na Pohorju;
23. oktobra: Martjanci, Novo mesto;
24. oktobra: Dolenji Logatec, Velenje;
25. oktobra: Lemberg;
26. oktobra: Videm (krški srez), Mursko Središče;
27. oktobra: Križevci, Vesela gora.

Vrednost denarja

Na borzi smo dobili v devizah (prišteje se premija v višini 28.50 odstotka):

1 holandski goldinar za 23.04 do 23.15 Din;
1 nemško marko za 13.65 do 13.75 Din;
1 dolar za 33.42 do 33.70 Din;
100 francoskih frankov za 224 do 225 Din;
100 češkoslovaških kron za 142 do 143 Din;
100 italijanskih lir za 291 do 293 Din.

Vojna škoda se je trgovala po 351 Din, investicijsko posojilo pa po 72 Din. Avstrijski šiling se je trgoval v zasebnem kliringu po 8.10 do 8.20 Din.

KAKŠNE KMEČKE ZBORNICE ZAHTEVAMO?

Zaradi mnogoštevilnih in različnih predlogov za ustanovitev kmetijskih, oziroma kmečkih zborskih, ki prihajajo v največ primerih iz nekmečkih krogov, čuti podpisana organizacija, kot kmečko-stanovsko zastopstvo v dravski banovini, dolž-

nost, da v imenu svojih skoro 600 članov, praktično kmetujočih absolventov kmetijskih šol, in v imenu vsega kmečkega stanu dravske banovine javno ugotovi, kakim in katerim pogojem bi morale nameravane kmečke zbornice ustrezati, da bi jih mogel kmečki stan smatrati kot svoje pravo stanovsko zastopstvo:

1. Kmečke zbornice naj bi bile predvsem kmečko-stanovske, ne pa kmetijsko-strokovne ustanove. Njihov ustroj naj bi sličil ustroju Delavskih zborskih. Ustanovile naj bi se ločeno za vsako banovino, z osrednjo zbornico v Beogradu.

2. Zbornice naj bi tvorili kmečki zastopniki iz posameznih občin, izvoljeni potom direktne, tajne in enake volilne pravice, ter naj bi bile v svojem poslovanju avtonomne.

3. Aktivno in pasivno volilno pravico za volitve v kmečke zbornice naj bi imeli vsi oni in izključno samo oni, ki se morejo smatrati kot kmetje po zakonski uredbi o zaščiti kmetov. Kmetijske šole in kmetijski uradi naj bi imeli v njih svoje zastopnike s posvetovalno pravico.

Prosimo pristojna oblastva, da to naše stališče vzamejo na znanje in ga upoštevajo; vse tovariše kmete in vse kmečke organizacije v naši in drugih banovinah pa pozivamo, da si to stališče osvojijo ter ga vedno in povsod zastopajo in uveljavljajo.

(Iz resolucij, sprejetih na zborovanju ZAKŠ (Zveze absolventov kmetijskih šol) v Smledniku dne 7. oktobra 1934.)

DOMAČE NOVOSTI

* Program radijske oddajne postaje v Ljubljani od 21. do 28. oktobra 1934: Po napovedi.

* Razstava šolskih vrto in štajerske kokoši za srez Celje se preloži na 27. do 30. t. m.

* Vsa vojaška pojasnila v katerikoli zadevi dobite proti malenkostnemu plačilu pri Peru Francu, kapetanu v. p. v Ljubljani, Maistrova ulica št. 14. Priloži naj se znamka za 3 Din za odgovor.

* Nov uspeh znanosti. Eden najnevarnejših neprijateljev zob je kamen. Prizadevali so si že na leta, da bi našli uspešno sredstvo za njegovo odpravo, ker običajni način mehanične odstranitve zobnega kamna povzroča čisto bolečino, a v vsakem primeru izgubo časa. Raziskovalcu doktorju Bräunlichu se je posrečilo najti v sulfocinoleatu

Danica je začela obenem živo zgodbo svoje nesrečne matere... Sebe ni videla... Tam daleč, čisto v ozadiju stekla je videla zapisano svojo nesrečno usodo.

«Zgodilo se je tudi meni, mati. Zakaj nisi zaščitila?»

Vrgla se je nazaj na posteljo in kakor blazna trkala posteljnino.

Drugo jutro je obležala bolna. Mrzlica je naraščala in upraviteljeva gospodinja je že nekajkrat hotela poslati h Gablovčevim, da bi poslali voznička po zdravnika.

Danica se je odločno uprla.

«Še dobro, da ni Andreja doma», je mislila. «Že davno bi bil izvedel o moji bolezni in po meni bi bilo... Ne, zdaj še ne sme izvedeti, zdaj še ni čas za to. Moj Bog!»

Danici se je zdelo, da stoji svet na glavi, če je pomislila na svoj položaj.

Mislila je, napeto je razmišljala o sebi, a ustaviti se je morala vedno pred istim topim vprašanjem «Zakaj?»

Popoldne jo je obiskala organistovka in Danica se je zdelo, da ji je prišla glečat v dušo kakor nesramna predznica, ki se veseli tuje nesreče.

Potem ji je bilo spet, kakor ča mora pasti pred njo na kolena in poljubiti prah njenih čevljev.

«Odpusti! Odpusti!» bi ji bila zakričala, «Umorila sem ti hčer... Nisem, nisem vredna, da me neguješ.»

Organistovka se ni odmaknila od vznožja njene postelje in Danici je bilo spet, kakor da ji gleda v dušo tat. Zaprla je oči, kakor bi hotela spustiti zaveso čez svojo notranjost, toda organistovkin pogled se ji je zapičil zdaj naravnost v srce...

Močno jo je prišla žalost zaradi babičine smrti. Seveda, babica ji je nadomestovala mater, je slišala glas gospodinje.

«Nemara se je še kaj prehladila na potovanju. Pa le ni pametno odlagati z zdravnikom», je dejala organistovka.

Danica je planila. Skoraj sovražno je zapičila pogled v organistovko. Napeto je mislila: «Ta bi rada pokazala tudi drugim, kar vidi sama. Ne boš, nikoli ne boš! Zakopala bom svojo skrivnost na dno zemlje, da je ne izvleče niti satan na dan!»

Nekam zlobno, a trudno se je zasmejala, da sta se ženski spogledali.

Organistovka ji je obrisala znojno čelo in jo položila nazaj v blazine.

«Morda bi pa le hoteli zdravnika», je dobrotno vprašala.

«Ne!» je skoro zavpil učiteljica. «Zdrava sem, popolnoma zdrava. Že jutri pojdem v šolo.»

Res je Danica drugo jutro poizkušala vstati. Morala pa je ponovno leči, ker se ji je preveč vrtelo v glavi.

Kakor presekanje so ji bile vse misli. Niti do najmanjšega zaključka ni prišla. Vedela je le, da je zdaj konec vsega: Zdaj mora podati ostavko na službo, zdaj se mora do golega sleči pred ljudmi

v Suhem polju, zdaj mora sama zadati nedolžni deklici smrten sunek v srce... Andreja mora vzeti.

Toda kako bo vse to izvršila, ni imela pojma. Izvršiti se mora. Le to je vedela.

Organistovka je pridno prihajala k njej in jo skrbno negovala. Pozabila je bila vso trpkost, ki ji je zadnji čas zalivala srce, kadar je ugledala učiteljico, ker je pač nekoliko sumila, da si je navezala Andrejevo srce.

Ne, tega bi ji organistovka nikoli ne mogla odpustiti. Sicer pa se ji je včasih videlo vse sumničenje že smešno, če je pomislila na to, da bi zagospodinjila ta nevajena deklica na trdni Gablovčevini. Organistovka se je sčasoma pomirila ter ni več sumnila. In ko je videla deklico v tako bednem položaju, se ji je resnično zasmilila in je imela zanjo spet odprto srce.

Prepričana je bila, da gre deklici babičina smrt tako zelo k srcu, da je od tega obolela.

Danica je ob koncu tedna res pričela poučevati. Bila je še strahotno slaba in misel na njeno stanje ji je jemala vso moč in voljo.

Bolje bi bilo zanjo, če bi bila ostala še v postelji, toda usmiljeni obiski organistovke so ji trgali živce in Danica se hotela po vsej sili biti zdrava.

Popoldne se je napravila v svoje črno oblačilo in odšla na izprehod. Izbrala je samotno pot ob gozdu, kjer je bil mir in kjer se je čulo le rahlo šumenje njenih stopinj po vlažnih tleh.

(Dalje prihodnjič.)

novi sredstvo, ki ne odstrani samo zobnega kamna, temveč prepreči tudi tvoritev novih plasti. To sredstvo vsebuje sedaj davno preizkušeni in splošno priljubljeni Sargov Kalodont. S tem je vsakomur, ki uporablja Sargov Kalodont, možno, odpraviti zobni kamen na najuspešnejši in najudobnejši način brez vsake nevarnosti, da bi se s tem le malo škodovalo zobem.

* **Blasnikova «Velika pratika» za leto 1935.** Je izšla letos že devetdesetletna. Za ta jubilej je prav lepo in primerno opremljena. Znano je, da hočejo imeti Slovenci samo to pratiko, ne samo pri nas doma, temveč tudi v inozemstvu, v Ameriki, Avstriji, Nemčiji, Italiji itd. Ta edina prava in res domača pratika se naroča pri tiskarni I. Blasnika nasledniki v Ljubljani.

* **Važno za vse gobarje.** Kraljevska banska uprava dravske banovine je izdala zelo potrebno in poučno knjižico, ki bo razveselila vse gobarje. Naslov ji je: «Gobe za trgovino in domačo uporabo». Knjižico je spisal znani gobarski strokovnjak g. A. Beg. Knjižico krasi osem lepih, barvnih slik najraznejših vrst gob, ki prihajajo v poštev za trgovino in domačo uporabo izpod čopiča gospoda Drag. Humeke. V knjižici obravnava pisatelj zelo pereča vprašanja, in sicer kako je treba gobe nabirati, sušiti, rezati ni sušiti, kako je ravnati s posušenimi gobami. Prav posebno važno je poglavje o vlaganju gob v slano vodo, kajti zadnje čase se inozemstvo zelo zanima za na ta način ohranjene gobe. Na koncu pa sledi še opis gob, ki so uporabne za sušenje in vlaganje, kakor tudi tem podobnih, ki pa niso uporabne oziroma so strupene. Knjižico lahko naročajo zanimanci pri pristojnem sreskem kmetijskem referentu po 4, v knjigarnah pa po 5 Din izvoz.

* **Važni nasveti za tiste, ki se sami brijejo.** Knjižico s tem naslovom z zelo koristnimi nasveti vam pošlje na željo brezplačno «KONBINOS», samoprodaja za Jugoslavijo, Maribor, poštni predal 62.

* **Konference narodnega poslanca g. Vekoslava Spindlerja.** V nedeljo 7. t. m. je imel narodni poslanec g. V. Spindler dve važni gospodarski konferenci, eno od 9. do 12. ure na Planini nad Sevnico, drugo pa od 2. do 6. popoldne v Pilštanju. Po uvodnih besedah, v katerih je kratko orisal položaj ter namen konference, je gospod poslanec prepustil besedo navzočnim možem in mladencem, ki so izražali razne nešete težave, zlasti gospodarskega značaja. Največ se je razprava sukala okrog vpra-

šanj davčne prakse, ki se izkazuje v sedanji obliki vedno bolj kot času in razmeram leprimerna ter nesmotna. Tudi so se zborovalci dotaknili raznih cestnih zadev, šolskih vprašanj itd. Na obeh konferencah so bili poleg županov zastopani najodličnejši možje obeh občin. Na konferenci na Pilštanju je bil navzoč tudi predsednik Okrajnega pododbora JNS za kozjanski okraj g. dr. Kloar, ki je podal pregledno sliko najnujnejših potreb in zahtev naroda. Ena najobčutljivejših točk je med drugim zlasti tudi vprašanje vnovčevanja kmetijskih pridelkov po primernejših cenah ter izkoriščanja kmetov s strani raznih špekulantov in mešetarjev, v zvezi s tem pa tudi pereče vprašanje združne organizacije našega kmeta.

Pravkar so prišle v promet

razglednice z našimi pravimi narodnimi nošami. Serija obsega 12 razglednic in stane 10 Din. Posamezni komadi po 1-50 Din. Dobe se po trgovinah ali pa v tiskarni J. Blasnika naal. v Ljubljani.

* **Trpežne, močne in nepremočljive gojzerice** in smučarske čevlje po 195 Din dobite v Trgovskem domu Stermečki, Celje. Pišite po cenik!

* **Dve smrtni obsodbi.** Za mračnimi in debelimi zidovi mariborske kaznilnice je te dni sodil veliki kazenski senat Laknerja, Pančurja in Lombarja, ki so letos 4. junija na okruten način umorili paznika Ivana Peterina, da bi si na ta način priborili pot v zlato svobodo. Zaradi raznih okoliščin je bila razprava v moški kaznilnici, kjer so si sodniki tudi lažje predložili dogodek na kraju zločina. Lakner in Pančur sta obsojena na smrt na vešalih. Lombar, ki odsedeva dosmrtno kazen, pa na trajno izgubo vseh olajšav. Lakner in Lombar sta kazen sprejela, Pančur se bo pa pritožil. Ko so razglasili sodbo, se je Lakner milo razjokal. Potem so spet zarožljale verige in velika razprava je bila končana.

* **Prah in nesnaga sta največja škodljivca vsakega perila.** V medsebojnem podpiranju razjedata nitke perila, ki v teku časa prične razpadati. Zlatorogovo milo pa s svojo obilno in gosto ter snežno belo peno očisti perilo vsake nesnage in ga s tem napravi trpežnega. Z Zlatorogovim milom oprano perilo je lepše ko novo. To ljudski glas dobro ve in pravi: «Le Zlatorog milo dá belo perilo!» To milo priporočamo tudi mi, saj je res dobro in tudi domače!

* **Sleparski cigani.** V Kostrevnici pri Vačah so se pojavili pred nekaj dnevi cigani, ki so imeli s seboj tudi dva voza. V vasi so ostali ves dan in se zglasili tudi pri posestniku Jakobu Jogru. Med pogovorom sta dva cigana pripravila Jogra do tega, da je zamenjal svojega konja in kobilu za ciganska konja, ki pa sploh nočeta voziti. Cigani so po opravljeni kupčiji neznano kam izginili. Joger je zaradi ponesrečene kupčije oškodovan za okrog 1000 Din.

Goričanovi spomini

Ni ga javnega delavca, ki se zanima za napredek našega kmeta, in redek je kmet na bivšem Spodnjem Štajerskem, ki bi ne poznal kmetijskega svetnika g. Franca Goričana, posestnika in župana v Višnji-vasi pri Vojniku. Kot sadjarski potovalni učitelj je oblezel zadnje gorsko vas, dajal nasvete in poslušal stare izkušnje praktičnih sadjarjev. Po svojih šolah si je pridobil obilno strokovnega znanja, kot praktičen kmetovalec pa je sam preizkusil vse te nauke in jih ločil kakor mlatič na dve plati: velik kup plev na eno stran, nekaj dobrega zrnja na drugo. Prav zaradi tega je njegova beseda o kmetovanju toliko vredna zlasti, ker ima Goričan, ki ga je tuda šola življenja naučila marsikaj, izvrsten dar za opazovanje. V «Domovini» bomo pričeli priobčevati nekaj njegovih spominov, ki bodo prav gotovo zbudili mnogo zanimanja med našimi čitatelji.

Od doma po svetu.

Po nasvetu nekega šolskega tovariša sem dobil zdravniško spričevalo, da naj ne nadaljujem šolanja zaradi oči. Tako sem zlezel proti očetovi volji domov iz petega razreda gimnazije. Kot prvorojenec sem potem od 16 do 20 leta delal in vodil vsa kmečka dela. Oče je imel gostilno in se ni ukvarjal s kmetijstvom. Čez teden sem delal s tako vnemo, da sem v sobotah zvečer zaspal kakor ubit. Tedaj me tudi sosednji fantje niso mogli na noben način zbuditi, dočim sem čez teden slišal vsak najmanjši šum ali ropot.

Mati je bila boleha in je umrla mlada. Oče se je tretjič oženil. Dobil sem mačeho eno leto starejšo od mene. Po daljšem preudarku sem prišel do zaključka, da je dom zame izgubljen, da

FARAONOV DEDIČ

Tretje poglavje.

Sklep.

Starinoslovec doktor Hudales je odložil pomembno listino in hotel pogledati, kakšen vtisk je zgodba pustila njegovemu prijatelju Sodniku, ko je presenečeno obstal ob pogledu na Kopta, ki se je kar kopal v potu. Videlo se mu je, da ga je odkritje zagrabilo z vso tisto silo, ki so je zmožni le vzhodni narodi. Potem je Uasif el Hajat iznenada planil pokoncu, položil desnico starinoslovcu na ramo in se z izbuljenimi očmi zastrmel vanj.

«Efendi,» je zajecelal čez nekaj časa, «efendi, prisezi mi, da je vse resnično, kar si pravkar prebral v teh zvitihi! Prisezi, efendi, hitro!»

«Dragi moj gostitelj,» je odvrnil učenjak z rahlim nasmeškom, «ker si tako razburjen, ti ne bom štel v zlo, da si me malone obdolžil laži. Da te bom pomiril, ti dam besedo, da sem vse vestno prevedel, vse točno, kolikor je bilo v tem kratkem času in pri nepopolnosti vsega človeškega znanja mogoče.»

«Hvala ti. Zdaj počakajva tu! Takoj se vrnem.» Preden sta mogla vprašati, kaj misli, je že izginil pri vratih.

«Nasleda dobrega Uasifa je zgodba pošteno zmedla, je dejal Sodnik in se obrnil k prijatelju.

«Saj si tudi ti ves rdeč v obraz, dragi Mirko, je z nasmeškom odvrnil Hudales. «Kakor vidim, je zmedla tudi tebe, čeprav si se še davi tako norčeval.»

«Ali je to kaj čudnega? Lepše naloge vendar raziskovalec ne more dobiti. To je skoraj prav toliko kakor odkritje severnega tečaja!»

«Kaj? Tako visoko ceniš odkritje?»

«Seveda! Odkritje severnega tečaja je bila bolj tekma, kjer bi bil vsak narod rad zmagal. Kratek obisk tečaja ne pomeni skoraj nič, vsaj v znanstvenem svetu. Kakšne nedogledne posledice pa utegne imeti obstoj cvetoče oaze sredi puščave! Kolikega pomena bo že samo za trgovino, če se bo našla nova pot za karavane! Saj je kedve Ismail dal Rohifsu ogromno vsoto že samo zato, da bi odkril vsaj pot do oaze Kufre. Da, da, prijatelj, sam ne veš, kaj si odkril. Take življenjske naloge usoda še ni podarila mnogim raziskovalcem. Koliko jih je, ki bi radi dali življenje...»

«No, no, tako hudo ne bo,» se je nasmešnil Hudales, «čeprav ne tajim, da bo najin poizkus zelo težaven. Toda kje je ostal gospodar tako dolgo?»

«Menda ne išče svojih ljudi, da bi naju na tihem spravili s sveta, ker sva razen njega edina dva človeka, ki poznata skrivnost!»

Ta strah je bil odveč. Prav tedaj se je vrnil

Uasif el Hajat in prinesel s seboj podolgasto skrinjo z lepo vdelanimi okraski, ki so pričali, da so že najmanj iz petnajstega stoletja po Kristu. Položil jo je na mizo, potem pa je skrbno zapahnil vrata in nato rekel:

«Poglejta, gospoda, kako vama zaupam! Pokazal vama bom to, kar razen mene in mojih prednikov še nihče ni videl. To je dediščina mojih prednikov, ki si mi o njej bral, efendi!»

Po teh besedah je odprl skrinjo in vzel iz nje drugo nekoliko manjšo iz počrnele bakrene pločevine, ki je bila očitno iz časov okoli l. 300. pred Kristom. V njej pa je bila še ena manjša, ki je bila lesena in poslikana. Pokrov, ki se je proti koncu širil, je pričal, da je morala biti izdelana med letoma 1400. do 1050. pred Kristom.

«Človek skoraj ne bi verjel, da je ta zaboj star že okoli tri tisoč let, je šepnil starinoslovec svojemu prijatelju. «Barve se sicer res že komaj poznajo, toda klej v razpokah drži še zmeraj prav, tako kakor prvi dan, vzlic temu, da je skrinjica potovala že bog ve kje. Stari Egipčani so bili res mojstrski obrtniki.»

Medtem je Uasif el Hajat odprl tudi ta poslednji zabojček in zložil iz njega stare znake vladarske časti.

Skoraj s svetim spoštovanjem je Kopt opazoval te predmete in oba znanstvenika prav tako.

«Ali si jih lahko natančneje ogledam?» je naposled vprašal Hudales.

«Stori, kar ti srce želi, efendi,» je prijazno odvrnil Kopt. «Ti in tvoj prijatelj sta mi prisegla,

bo pa tako ali tako prej ali slej gospodarsko propadel. Odločil sem se, da odidem v svet. Delal sem po raznih tovarnah. Proti zadnjem v Höbersdorfu med Stockerauom in Oberhollabrunnom na Spodnjem Avstrijskem v tovarni za superfosfat, katere lastnika sta bila Davidovsky & Bruckner. (Katoličan & Žid. Kristjana v pravem pomenu besede iščem že vse življenje, pa ga ne srečam, čeprav vem, da morajo biti tu in tam.) Čez nekaj mesecev so me dodelili k partiji za mešanje umetnega gnojila. Danes gotovo opravljajo to delo stroji. Tedaj smo stali po štiri možje z dolgimi grebljicami ob betoniranem koritu. Vanj se je vsula neka določena količina kostne moke, ki smo jo polili z žvepleno kislino. Nato pa smo to zmes naglo mešali z grebljicami. Začetnik je imel mokro gobo na ustah in nosu, ker se dvigne pri mešanju dušljiva žveplena para. Imel sem občutek, kakor da bi mi zažgal kdo pod nosom cel zavoj nekdanjih žveplenk. Ko sem prvokrat mešal to čudno testo, sem se spomnil, kaj mi je dejal pred leti neki gospod, rekoč:

«Ali veš, kam boš ti prišel?»

«Ne vem, gospod», sem mu plaho odgovoril.

«Ti prideš v peklo», mi je zažugal s prstom.

«Ali veš, kako tam smrdi?»

«Ne vem, ogspod», sem mu plaho odgovoril.

«Tam smrdi po samem žveplu», me je poučil gospod.

Oh — sem si mislil pri delu — to so bile pa res preroške besede, ki so se vse prehitro uresničile. Že na tem svetu sem bil tedaj v pravem peklu, duševnem in telesnem.

Strašno mi je očitata vest, da sem edin sam kriv vsega svojega gorja. Vso svojo bodočnost sem si pokvaril, ker sem zapustil šolo proti očetovi volji iz velike ljubezni do doma in nagnenja do kmetijstva. Da so kmetijske šole na svetu in celo tudi visoke, tega tedaj nisem vedel. Eden glavnih vzrokov, ki me je vedno silil domov iz šole, je bil tudi ta, ker sem bil vedno lačen, doma pa je bilo vsega dovolj. Večkrat sem razmišljal: če sem sedaj tukaj v Celju blizu doma že tolikokrat lačen, na univerzi daleč od doma bom pa gladu obnemogel.

Pred leti sem čital o nekem Američanu Fletscherju, da je našel najboljši način, kako se mora jesti, oziroma prežvečiti hrano. Ko sem to čital, sem si mislil: Gospod Fletscher, to sem odkril jaz že pred štiridesetimi leti kot gimnazijski študentek. Kupil sem si včasih za dva krajcarja ogel pekovskega kruha. Ko bi bil imel šest krajcarjev

in bi si bil lahko kupil cel hleb, bi te metode ne bil odkril. Ker je bil glad zelo velik, kos kruha pa sorazmerno zelo majhen, sem žvečil vsak kosček tako dolgo, da sem imel v ustih že kar juho od samih slin. Da je takšno žvečenje hrane zelo zdravo in koristno, sem prepričan. Da bi pa kdo trajno jedel, pa mora imeti dobre zobe, malo jedi in dosti časa.

Na vsak način sem se hotel izmotati iz tistega pekla tovarn. Izučeni delavci (strojniki, mehaniki, mizarji, zidarji in slični) so gledali na nas navadne delavce kakor danes gleda general na redova. Toda kako priti iz tega obupnega položaja? Spoznal sem, da je treba za vse to neke zaokrožene izobrazbe, za kar pa je treba denarja. Štedil sem čez vse navadne mere z namenom, da spravim skupaj potrebno vsoto za obisk kakšne kmetijske šole.

Imel sem še za materjo na domu vknjiženo malenkostno dediščino 240 goldinarjev. Ko sem zapuščal dom, sem sklenil: od te nesrečne hiše ne vzamem nikdar beliča, čeprav propadem v svetu. Mnogokrat sem bil v hudih stiskah, toda držal sem se tega sklepa. Morda tudi zato, ker mi je bila že sama misel, tožiti lastnega očeta za dediščino, neznosna.

(Dalje prihodnjič.)

Prvi morski roparji so se pojavili v začetku 18. stoletja

Črna zastava z mrtvaško glavo in prekrizanimi kostmi ali krvavečim srcem je bila znak «sovražnikov človeštva», kakor so se sami nazivali morski razbojniki (pirati). Pirati niso bili plod domišljije angleških romanopiscev. Saj še ni dolgo tega, ko smo čitali o ladji na Črnem morju, ki je vihrala na njenem jamboru črna zastava z mrtvaško glavo. Kitajski pirati so pa splošno znani po svojih grozodejstvih in oblastva jim ne morejo do živnega.

Prvi morski razbojniki so se pojavili v Utrechtu leta 1713. Ko je bila namreč končana neka vojna med Španijo in Anglijo, se je mnogim angleškim kapitanom, ki so bili najeti, da bi s svojimi ladjami zasledovali in potapljali sovražne ladje, ta poklic tako priljubil, da so tudi pozneje križarili po morju in na lastno pest nadaljevali to delo. Svoj posel so opravljali tako temeljito, da je morala angleška vlada leta 1717. poslati proti njim vojno brodovje. Piratom je bila obljubljena pomilostitev, če bi se vdali. Baham-

ske otočje je bilo njihov sedež in angleška vojska ga je skoro brez boja zasedla. Toda ko so prišli pirati tako daleč na morje, da jih vojska ni več dosegla, so se znova lotili svojega posla.

Tedaj so jim pa napovedali gladovno vojno in vsakega pirata, ki so ga ujeli, pa naj je bil ranjen ali ne, so takoj obesili. Vedoč, da ne morejo računati s prizanašanjem, so pirati izgubili vsak človeški čut. Postali so krvoločni kakor najhujši razbojniki. Kakor vse organizirane tolpe, ki jim je namen ropati in ubijati, so imeli tudi ti junaki črne zastave svoje zakone in za njih kršnje je bila določena najstrožja kazen. Prisegali so na sv. pismo in dve sekiri, potem so pa s podpis ali tremi križci svečano pristopili kot člani k piratski organizaciji. Zanimivo je, da članstvo ni bilo omejeno s časom, temveč s pridobljenim bogastvom, kar je pomenilo, da je bil pirat oproščen vseh svojih obveznosti, ko je naropal 1000 funtov šterlingov. Toda kapitani niso bili preveč obzirni pri razdeljevanju plena in tako je bilo navadnemu piratu težavno zbrati toliko denarja.

Najslovitejši pirat je bil Eduard Teach, znan pod imenom Black Beard, ker je imel dolgo, do pasu segajočo črno brado. Skoro vsi pirati so bili angleške narodnosti. Zaradi izredne moči in krutosti so se ga tako bali, da si celo mornarji ne kraljevskih ladjah niso upali napasti ga. Teach je bil neomejen samosilnik ameriške obale in bližnjih otokov, kjer je prisilil celo najpremožnejše koloniste, da so mu izročali svoje hčerke. Mož je bil štirinajstkrat oženjen. Dvanajst njegovih žen je še živelo, ko so ga zalotili. Ujela ga je vojaška straža pod poveljstvom poročnika Maynarda tako pijanega, da se je komaj držal na nogah. Preden so ga pa ubili, je sam ubil še 15 vojakov. Teach je zakopal nekje ogromen zaklad, ki ga pa razni pustolovci še zdaj zamažajo iščejo.

Drugi zloglasni morski razbojnik je bil Davis, ki je pa čisto drugače postopal. Nekoč se je s ponarejenimi listinami izdajal v nekem pristanišču za poveljnika vojne ladje, ki zasleduje morske razbojnike. Pristaniška oblastva so mu priredila pojedino, med katero so pa vdrli v dvorano njegovi pajdaši, da so se polastili vseh dragocenosti in denarja gostov. Davisa je izdal neki zamorec, član njegove tolpe, in ko je stopil na breg, so ga ustrelili.

Priporočajte in širite „DOMOVINO“!

da bosta molčala in tako nas je moja skrivnost napravila za brate, ki imajo vsi enake pravice.»

Tedaj se Hudales ni več obotavljal. Natanko je preiskal vse starine, da bi ga zapustila še poslednja trohica dvoma — če bi bil sploh še kaj dvomil.

Najprej je vzel v roke hopeš, meč, ki je bil nekoč znamenje kraljevskega dostojanstva. Njegovo čudno oblikovano rezilo je bilo podobno polmeseču. Bilo je iz trdega bronu in na njem je odkril vrezan klic bogu Rāju, naj vodi lastnika tega meča od zmage do zmage. Ročaj je bil okusno izdelan iz slonovine in črnega lesa.

Oglavnica, ki je bila narejena iz višnjevca platna, je imela vse polno spretno razdeljenih gubic. Ob obeh straneh je visel z nje tri prste širok, spodaj razcefran trak, ki je bil nekakšen nadomestek za lase in so ga morali nositi vsi kraljeviči. Okoli nje pa je bil spleten diadem iz tankih zlatih nit.

Pečatni prstan je bil iz čistega zlata in skoraj za palec debel. Vanj je bilo vrezano sonce. Njegovi žarki so se spodaj družili v obliko roke in pod roko je bilo vrisano ime kralja Huenata.

Četrta in za oba znanstvenika najpomembnejši predmet je bil naposled kos belega pergamenta,¹⁵ dve pedi dolg in prav toliko širok. Na njem je bilo po otroško zarisanih vse polno gora, planot, dolin, peščenih sipin in grmov. Takoj se je dalo

spoznati, da je to zemljevid za pot proti oazi Tuatu.

«Na tem zmazku se pa prav nič ne spoznam», je dejal Sodnik skoraj nejevoljno v slovenskem jeziku potem, ko je nekaj časa opazoval pergament z vseh strani. «Dobro bi bilo, če bi bil slikar tega zemljevida hodil nekaj časa k meni v šolo. Mislim, da bi ga bil večkrat nasekal po parkljih!»

«Saj veš, da se mu niti sanjalo ni, da bo še po treh tisočletjih kakšen učen zemljepisec vtikal svoj radovedni nos v njegovo umetnino», se je zasmel Hudales. «Za ljudi tistih časov je bil ta zemljevid najbrž dovolj razumljiv, in kjer so znaki odpovedali, kažejo napisati pravo pot...»

«Mislíš?» se je razveselil Sodnik.

«Seveda! Napisi so sicer v rdeči barvi, ki je postala že precej nečitljiva, toda če se bom potrudil, se mi bo nedvomno posrečilo, da bom vsaj površno in približno vse prebral. Sicer pa je treba iznajdljivim zemljepiscem pokazati le slamico, pa se pritipljejo po njej do konca sveta.»

«Priatelj,» je odvrnil Sodnik, ki kar opazil ni, da ga je Hudales v zadnjih besedah podražil, «če dostikrat si mi napravil kakšno uslugo. Toda če mi boš razbral še ta prastari rebus¹⁶ toliko, da bom lahko ogoljen zemljevid iz davnih časov spravil v sklad z modernim zemljevidom Libijske puščave, potem, potem...»

¹⁶ uganka v slikah.

«No, kaj bo potem?» se je nasmehnil Hudales, ko je mladi zemljepisec obstal sredi besed.

Sodnik se je moral zdaj sam smejeti svoji preveliki vnemi in je veselo dejal: «Potem boš smel takrat, ko se vrneš iz puščave in bom napisal poročilo o odkritju, spodaj dodati: 'Tudi jaz sem se potovanja udeležil in sem smel pisca vsak drugi dan obriti. Dr. Tone Hudales, strokovnjak za staro ropotijo.'»

Kopt ju je mirno poslušal, ker ni razumel niti besedice. Potem pa je vstal in dejal:

«Ti si zdaj preiskal sveto zapuščino mojih davnih prednikov, efendi. Ali smem verjeti, da je pristna, neponarejena, kakor tudi tiste listine, ki si mi jih prej prebral?»

«Seveda, dragi gostitelj, mu je zagotovil učenjak. «Jamčim ti, da je vse pristno.»

«Hvala!»

Po tej besedi je vzel fes z glave in nataknil namestu njega pokrivalo kraljeviča Ejmhotepa. Na prst si je počasi nataknil pečatni prstan kralja Huenata in vzel v desnico kraljevi meč. Pri tem je bilo vredno opazovati, kakšna izprememba se je pokazala v njegovi vnanosti. Doslej nezaupni pogled je postal samozavesten. Hrbet, ki je bil malo ukrivljen od neprestanega priklanjanja pred višjimi, se je zravnil in vsa drža Nasifa el Hajata je izdajala ponosno zadovoljnost. Človek je moral nehote misliti na hrabrega vojščaka, ki so ga po smrti dotedanjega vodje proglasili za kneza in zdaj naznanja, da sprejema oblast.

(Dalje prihodnjič.)

¹⁵ ustrojena koža, ki so v starih časih nanjo pisali.

IZ POPOTNIKOVE TORBE

DVE KRVAVI TRAGEDIJI V STOŽICAH.

V prepiru je brat zaklal brata. — Tragična smrt posestnika pri prehodu meje.

Ježica, sredi oktobra.

Te dni smo pokopali na Ježici dve žrtvi tragičnega naključja. Prva tragedija se je odigrala v hiši uglednega posestnika Jernejca, ki ga zdaj ni doma, ker se muči na svojem drugem posestvu na Štajerskem. V Jernejčevi hiši so bili že dalje časa prepiri, ki jih je izzival najstarejši sin, 32letni Lojze, ki je večkrat kazal znake slaboumnosti in mu zaradi tega niso hoteli ničesar poveriti v domačem gospodarstvu. Za bodočega posestnika je veljal mlajši France, ki bi moral v kratkem nastopiti vojaško službo. Med Alojzom in Francetom so se v zadnjih dneh prepiri ponavljali, nedavno pa sta se brata spopadla in je Alojz Franceta zabodel z nožem v desno prsno stran. Prerezal mu je žilo odvodnico in je nesrečni fant kmalu izkrevavel.

Posestnik Franc Birtiž pa je storil žalostno smrt, ko je skušal brez dokumentov prekoračiti našo in italijansko mejo. Namenjen je bil k svoji tašči, ki je hudo bolna na svojem posestvu na italijanski strani. Birtiževa žena se je že prej podala k svoji nevarno bolni materi in je pred dnevi obvestila svojega moža, naj pride čimprej, ker so bolnici dnevi šteti. Mož je hotel brez dokumentov prekoračiti mejo, kjer pa je izgubil življenje, ko je kljub stražarjevemu pozivu nadaljeval svojo usodno pot. Njegovo truplo so prepeljali domov.

Tragično preminuli Franc Birtiž je bil star okrog 45 let in je pred nekaj leti živel v Ameriki, kjer si je toliko prihranil, da si je v Stožicah zgradil lično domačijo. Njegova žalostna usoda je vse vaščane zelo pretresla. V enaki meri sočustvujejo tudi vsi s splošno priljubljenim Francetom Jernejcem.

Postani in ostani član Vodnikove družbe!

Križev pot koroških Slovencev

Iz govora senatorja dr. Valentina Rožiča v senatu.

Kako se godi slovanskim manjšinam na Koroškem in kako spoštuje Avstrija svoje obveznosti nasproti njim na šolskem področju, nam je najbolj nazorno orisal senator dr. Valentin Rožič v svojem velikem govoru v senatu.

Stotisoč koroških Slovencev nima nobene slovenske šole, edino v Globasnici in v Selah se poučuje slovenščina v prvem in nekaj tudi v drugem šolskem letu. Ponemčevanje na Koroškem se vrši tako, kakor še nikoli v zgodovini našega naroda. Ker je od sto tisoč koroških Slovencev polovica narodno nezavednih, se opira nemštvo na 50.000 zapeljanih narodnih odpadnikov ter z njihovimi glasovi Avstrija pobija vse zahteve. Naše širokogrudno postopanje nasproti našim Nemcem je očitno uspavalo avstrijske sosedé, ki mislijo, da je čisto v redu, da imajo Nemci pri nas svoje šole, svoje učiteljske, meščanske šole in gimnazije. Obenem pa menijo, da je tudi popolnoma v redu, če ostanejo koroški Slovenci še naprej gnoj za nemške njive ob Dravi in Zili, da ostanejo brez šol, brez slovenske službe božje, brez pravic pri sodnih in da so upoštevani samo tedaj, kadar gre za davke. V interesu miru v Srednji Evropi, predvsem pa zaradi naše časti in časti Nemcev samih je potrebno, da napravi Avstrija na Koroškem red in dá našemu narodu pravice, ki jih je podpisala z mirovno pogodbo, da poskrbi, da se bo naša mladina na Koroškem naučila narodnega jezika v šoli, da priuredi vse šole v slovenskem delu Koroške res v manjšinske šole, kakor so naše nemške v Vojvodini in na Kočevskem. Dovolj je

izginilo slovenskega življa v Alpah in ne smemo gledati prekrižanih rok nadaljnjega umiranja svojih bratov. Turki so zasušili telesa, nemška pest je pa zasušila duše, a ni mogla zasušiti vseh. Od sto tisoč je danes še 50.000 na Koroškem narodno zavednih, kljub temu, da se v šoli ne uče slovenske besede, in kljub temu, da so izpostavljeni sramotnemu in zaničevanju, izpovedujejo svoje slovenstvo.

Koroški Slovenci so dobri avstrijski državljani, nočejo pa postati Nemci. Oni hočejo ostati Jugoslovenci, kakor hočejo ostati naši Nemci dobri Nemci. Kakor se zavzemajo Nemci v Avstriji in Nemčiji za svoje rojake v Jugoslaviji, tako se moramo tudi mi spominjati naših bratov izven mej naše države. Nemci kaj radi naglašajo, da tvorijo koroški Slovenci važno vez med Nemci in Jugoslovani. Mi smo istega mnenja. Po tem, kako bodo Nemci postopali z našimi rojaki na Koroškem, naj se uredi tudi pri nas postopanje z našimi Nemci. — Mi smo uredili naše razmerje do naših Nemcev tako, da smo želi priznanje vse Evrope in zahvalo zadovoljne manjšine, a v Avstriji se je položaj koroških Slovencev vsako leto poslabšal in ni bil še nikoli tako obupen, kakor je sedaj, ko se pretvarjajo šole v sredini Roža v popolnoma nemške in zasedajo slovenske župnije z duhovniki iz rajha. Kmalu ne bomo imeli več slovenske dece na Koroškem in ne bo več naraščaja za kulturna društva, ne pevcev za slovenske pevske zbornice. Zunanji minister naj opozori avstrijsko vladu na njene dolžnosti kulturne države, da izpolni svojo obljubo. Če opomini ne bodo zalegli, naj se pa Nemci zavedajo, da lahko napravijo iz Koroške drugo Kosovo. Nikoli ne bomo dovolili, da se na Koroškem ponovi zgodovina polabskih Slovanov. Grobov je bilo že dovolj.

Kako spravimo sadje čez zimo

Znano je, da sadje dozoreva šele v shrambi. Zato je treba kupiti vedno več vrst, ki dozorevajo druga za drugo, da imamo vso zimo sočno in okusno sadje. Poletnih in jesenskih jabolk in hrušk ne kaže shranjevati, pač pa zimske sorte, za sproti pa jabolka in hruške takih vrst, ki so dosegle svojo užitno dozorelost in so medne. Za shranjevanje moramo najskrbnejše izbrati le popolnoma zdrave plodove, ki niso niti obtolčeni, niti vtisnjeni, od zaboja ali nohtov odrgnjeni, zlasti pa ne smejo biti nagniti. Tudi črvivih jabolk ne bi mogli dolgo ohraniti, ker imajo skozi luknjico dostop razne glivice, da prične sad gniti. Za lastnike vrtov naj že pri obiranju sadja velja pravilo, da pravkar obrano sadje mora ležati 10 do 14 dni na kupu, ker se spoti in izgubi nekaj vlage, pokažejo se pa tudi razni odtisi in rane.

Prostori in police ter posode, kjer sadje shranjujemo, morajo biti popolnoma snažni in čisti. Prostor mora imeti stalno hladno temperaturo, ki se bliža 0°. Kleti so sicer navadno pretople, vendar je pa zato v njih stalna temperatura. Ta bi morala biti pod 4°, ker se pri tej toploti glivice več ne razširjajo, zlasti pa ne morejo več sadov uničevati, nikakor pa ne okužiti novih plodov. Kuhinje in zakurjene sobe za sadje niso primerne, vendar pa temperatura ne sme pasti pod 0°, čeprav —1° ali —2° mraza ne škodi. Zmrznjenega sadja se ne smemo dotikati!

Posebno važna je zračna vlaga v prostoru. Sočnost namreč kolikor toliko uhaja skozi kožo. Le malo sočnosti izgube jabolka z gladko kožo n. pr. mošančki ali gambovci, več vlage pa izgube hruške in jabolka s hrapavo kožo, kakor damasonke in sploh vsi kosmači, ter zato postanejo v suhem prostoru zaradi izgube svoje vlage lažji, nesočni in tudi neokusni, ker izgube razne soli in zato tudi svoj aroma in slast. Kadar je pa zrak v shrambi preveč vlažen, se širijo glivice, zato pa moramo prostore zračiti z odpiranjem oken ob toplem vremenu ali pa z raznimi kemikalijami, ki vsrkavajo vlagu. Za domačo porabo je najpripravnejše, če v vlažen prostor postavimo posodo s kosi ali prahom ugašenega apna. Sadje s hrapavo kožo shranjujemo tako, da ga zložimo v več plasti, pod taka jabolka in

hruške pa pogrnemo še papir in prav tako tudi nad plasti, a jabolka z gladko kožo hranimo brez papirja le v enojnem sloju. Tudi zatohel zrak ne sme biti v teh prostorih, ker bi se neprijetnega vonja navzelo tudi sadje, prav tako pa ne sme biti v tem prostoru drugih močno dišečih ali celo smrdljivih stvari, kakor n. pr. petroleja itd.

Sadje ne ljubi svetlobe, ker na svetlobi sadje zori, mi pa hočemo to zorenje kolikor moči zavleči. Temni prostori so torej boljši in zato je tudi shranjevanje sadja med okni slabo. V svetlo in toplo sobo prinesemo le toliko sadja, kolikor ga rabimo sproti.

V mestu skoraj vedno ustreza vsem pogojem za dobro shrambo sadja klet. Priporočljivo pa je, če bi v temni, hladni in dobro zračeni kleti napravili za sadje posebne police in lese. Police ne smejo biti pregeste in tudi ne bolj globoke od 70 do 75 cm, da posamezne plodove lahko brez dotikanja pregledamo in tudi dosežemo. Dno lese naj bo iz letev brez ostrih robov, med letvami pa po dva centimetra prostora. Prav dobra in praktična so tudi dna polic iz prepolovljenih leskovih palic, ki smo z njih potegnili lubje. Tako predrti lese rabimo za sadje z gladko kožo, za hruške in kosmače pa police iz celih desk. Prav pridno vedno odbiramo obtolčeno in gnilo sadje, da se gniloba ne razširi na druge plodove. Police morajo biti vedno čiste, predvsem jih pa prav dobro operemo s sodo tedaj, ko porabimo eno vrsto sadja in prinesemo drugo sadje v shrambo. Toda barvaste lese niso dobre, prav tako pa tudi ne police iz lesa iglastega drevja, ker bi se sadje navzelo vonja po smoli. Pecelj hruške naj bo vedno obrnjen navzgor, jabolka naj pa leže na peclju, da vidimo muho. Pri premikanju ne smemo tresti sadja, da ga ne obtolčemo, še boljše je pa, če se zdravih plodov sploh ne dotikamo.

Če imamo malo prostora in moramo hraniti mnogo sadja, zavijemo plodove v svilen ali časopisni papir, ker skozi papir ne prehajajo bolezni na druge plodove, nato jih pa trdno vložimo v zaboje ali sode ter hranimo v kleti, nekurjenih sobah ali predsobah. Prav priporočljive za premožnejše sloje so posebne sadne omare, za vse naj pa velja načelo, da mora biti sadje pred otroci pod ključem. Otroci s prebiranjem sadja napravijo več škode, kakor če jim damo nekaj jabolk več.

Če hočemo različno sadje, kakor češnje, češplje, hruške, jabolka in tudi grozdje ohraniti prav dolgo, moramo vsak plod ločiti od drugega. Nekaj dosežemo že s parafiniranim ali povoščenim papirjem, da se glivice na širijo od plodu do plodu in da ne izgubljajo vlage, drugače pa sadje naložimo med pleve, otrobe, proso, čist pepel, v žaganje, ki pa ne sme biti od iglastega drevja, v oprano suho mivko, posebno dober je prah iz šote ali sadre. Okrog vsakega plodu mora biti dosti take tvarine, vse pa v dobro zaprtem zaboju ali loncu. Posodo s sadjem zakopljemo proti vlagi zavarovano poldrug meter globoko v zemljo, sodček pa lahko zavalimo na dno ribnika, a prav dobro ohranimo sadje, če posodo spustimo na vrvi globoko nad vodo v vodnjak. Ali so naši sadjarji že kdaj mislili, kakšna idealna skladišča za sadje bi lahko uredili v naših podzemeljskih jamah, kjer je vedno stalna nizka temperatura in enaka vlaga, pri vsem tem pa najčistejši zrak. Tako shranjene češplje ohranimo tja do velike noči, češnje nam ostanejo sveže do božiča, bobovec in druga najtrpežnejša jabolka pa dočakajo celo drugi božič! Za večje količine so rabili tudi parafiniranje, kar pa škoduje okusu, drugi pa priporočajo spet, da jabolka namažemo s slanino, zlasti pri peclju in muhi, ter trde, da se ni pokvarila niti mast. V Ameriki devljejo velike množine jabolk v hermetično zaprte posode, ki so zraku v njih odvzeli ves kisik, ker sadje brez kisika sploh ne more zoreti in se pokvariti. Na deželi lahko poskusimo z vodnjakom ter obesimo vanj kar celo vejo s češnjami, češpljami, jabolki ali hruškami ali pa bogato z grozdem obloženo. Ob času, ko niti v naših trgovinah več ne dobimo tega sadja, bomo mi lahko še postregli s popolnoma svežim!

NAŠI NA TUJEM

Novice iz Amerike

Pri operaciji je umrla v La Sallu 42letna Marija Gendetova.

V New Yorku je umrla za srčno kapjo Marija Lenarčičeva, ki za njo žaluje mož.

V Clevelandu je umrl eden naših pionirjev, splošno znani Anton Pucelj. Pokojnik je prišel kot 18letni mladenič v Ameriko in je učakal starost 54 let. Ves čas je živel v Clevelandu, kjer se je pridno udeleževal v raznih slovenskih društvih. Doma je bil iz Stavče vasi pri Žužemberku. Za njim žaluje žena in tri hčerke.

Po dolgem in mučnem trpljenju je v Clevelandu umrl 67letni Lovrenc Trček iz Velike Ligonje pri Vrhniki. V Ameriko je prišel pred 33 leti in je delal po raznih tvornicah. Pred tremi leti se je pri delu zastrupil in so mu morali odrezati eno nogo, letos pa še drugo. Zdaj ga je smrt rešila trpljenja. Umrl je v veliki bedi.

Pred tedni je šel Anton Zupančič iz Jolietu zdrav na delo, ko je pa prišel domov, mu je postalo slabo in še istega večera je umrl za kapjo. Pokojnik se je rodil leta 1879. v Gambišču blizu Št. Vida pri Stični. Zapustil je ženo, štiri sinove in dve hčerki.

V čikaški bolnišnici leži vsa družina Janeza Mežnaršiča, oče, mati in dva otroka, ki so bili precej poškodovani pri avtomobilski nesreči. Peljal so se iz Chicaga v La Salle, na povratku so pa trčili skupaj s tovornim avtomobilom. Mož je bil poškodovan po vsem telesu, žena si je zlomila desno nogo, a otroka sta dobila notranje poškodbe. Pri trku je bil laže poškodovan tudi rojak Žvokelj, ki je pa lahko ostal doma.

V Walkervilleju, država Montana, je umrl Franc Zalokar, ki je že dlje časa bolehal za nadoho. Pokojnik je bil star 74 let. Zapustil je ženo in tri sinove.

Na kliniki kolumbijskih sester v New Yorku je umrla Margareta Sršen; zapustila je moža in sedem otrok, od katerih trije živijo v stari domovini. Ko je drugega dne pokojnična prijateljica Marija Lenarčičeva v cerkvi izvedela za smrt prijateljice, jo je novica tako potrla, da jo je zadel srčna kap.

Rodbini Mirtičevi v Clevelandu je umrla 24letna hčerka Pavla.

Po daljši bolezni je v Clevelandu preminil Pavel Vidmar, po domače Gričarjev, star 49 let. Pokojnik je bil doma iz Velikih Lipljenj, odkoder je prišel v Ameriko pred 30 leti. Zapustil je ženo in tri hčerke.

Nedavno sta se peljala z avtomobilom brata Mirko in Dominik Makovec po Clevelandu. Med potjo se je hotel Mirko, ki je šofiral, umakniti drugemu avtomobilu, zaradi nagle vožnje pa se je zaletel v telefonski drog s tako silo, da se je avtomobil razbil. Pri silnem karambolu je bil Dominik hudo poškodovan in so ga morali prepeljati v bolnišnico, kjer je kmalu umrl. Pokojnik je štel 23 let; doma je bil iz okolice Gorice, odkoder je prišel v Ameriko pred osmimi leti. Za njim žaluje mati in trije bratje.

Zrtev avtomobilske nesreče je postal tudi Franc Zajc mlajši, ki ga je blizu Minturna povozil avtomobil. Bil je takoj mrtev. Za njim žalujeta poleg žene in štirih otrok tudi roditelja.

V Brocklynu je umrl 58letni Rosman, doma iz Mrave pri Novem selu. Pobralla ga je jetika.

Banka Baruch

15, Rue Lafayette, PARIS

odpremlja denar v Jugoslavijo najhitreje in po najboljšem dnevnem kurzu. Vršni vse bančne posle najkulantneje. Poštni uradi v Belgiji, Franciji, Holandiji in Luksemburgu sprejemajo plačila na naše čekovne račune: Belgija: št. 3064-64, Bruxelles: Francija: št. 1117-94, Paris; Holandija: št. 1458-66, Ned. Dienst; Luksemburg: št. 5967, Luxembourg. — Na zahtevo pošljemo brezplačno naše čekovne nakaznice.

ŽENSKI VESTNIK

Za kuhinjo

Dušená ščuka ali druge ribe. Očisti ribo ter jo skuha v slani vodi z vso zelenjavo. Kuhano ribo deni na krožnik, jo zreži in postavi na toplo. Vso zelenjavo pa pretlači skozi sito. Napravi svetlo prežganje, ga zalij z juho, v kateri si kuhala ribo, prideni še pretlačeno zelenjavo, malo popopraj, dodaj paprike, paradižnikove mezge in žlico drobno zrezanega drobnjaka. Ta omaka naj se dobro pokuha in naj je primerno gosta. Zdaj pa kuhano ribo na sirovem maslu opeci, jo polij s pripravljeno omako, ki naj enkrat prevre. Začini še malo z limonovim sokom in juhanovo začimbo in daj hitro na mizo. Zraven lahko daš dušen riž ali kako drugo primerno prikuho.

Gosja jetra s krompirjem. Gosja jetra zreži na majhne kose, jih osoli in popopraj, povaljaj v moki in na masti hitro opeci. Opečena jetra zloži v toplo skledo, pokrij in postavi na toplo. V masti pa, v kateri si pekla jetra, zarumeni malo čebule. Kuhani krompir olup, zreži na ploščice in ga na tej masti dobro opeci, po potrebi še osoli. Ko je krompir opečen, ga naloži v toplo skledo, povrh pa položi opečena jetra in daj hitro na mizo. Zraven daš poljubno salato. Namestu gosjih jeter lahko tako pripraviš tudi telečja ali svinjska jetra.

Nadevana melona. Srednje debelo melono olup, razpolovi, odstrani pečke, izreži tudi malo sredice, ki jo zmelji na strožku. Pol kile breskev olup in razpolovi, posladkaj in polij po njih četrt litra sadjevega mošta in naj se v moštu namakajo dve uri. Nato mošt odcedi v lonec, prideni 5 rumenjakov in 12 dek sladkorja ter skuha v sopari v gosto kremo. Ko se kuhana krema ohladi, primešaj zmleto sredico melone in breskve. Stolci še osminko litra sladke smetane, ki jo tudi primešaj. S tem potem nadevaj melono in postavi na hladno, da se malo strdi.

Buča s sirovim maslom. Srednje veliko bučo olup, odstrani pečke, zreži za prst dolge in debele rezance in skuha v slani vodi, a ne premeško. Kuhano odcedi. V kozi razbela sirovega masla, zarumeni malo drobtin, stresi nanje bučo, previdno premešaj, naloži v skledo in zabeli še malo z razbeljenim sirovim maslom. Lahko pa tudi bučo zrežeš na večje, a tanke kose, jo osoliš, povaljaš v moki, raztepenem jajcu in drobtinah ter na masti ocvreš kakor telečje zrezke.

Sadna torta. Mešaj v skledi 4 rumenjake in 12 dek sladkorja, da naraste, potem primešaj 3 deke zmlelih mandeljnov ali orehov, 5 dek drobtin, žlico ruma, 3 deke moke, pol zavitka pecilnega praška in trdi sneg štirih beljakov. Tortni model dobro namaži, zlij vanj testo, ga razravaj in speci. Sedaj pa pripravi poljubno sadje. Sadje drobno zreži, ga posladkaj ter naj tako stoji vsaj pol ure, da se napije sladkorja. Nato sok od sadja odcedi in ga porabi za kako kremo. Sadje pa naloži na hladno torto in preden daš torto na mizo, stolci še osminko litra sladke smetane, ki jo posladkaj z vanilijevim sladkorjem.

Omeleta. Razgrej tri deke sirovega masla, primešaj toliko moke, kolikor je maslo upije (a moka se ne sme čisto nič zarumeniti), sedaj prilij četrt litra sladke smetane in zmešaj, da se ne bodo delali svaljki. Mešaj dalje, da se popolnoma ohladi. K hladnemu primešaj še dve deki sirovega masla, tri rumenjake, malo sladkorja, soli, lupinico in sok limone in trdi sneg treh beljakov. Ponev dobro namaži, stresi vanj testo in hitro v pečici speci. Pečeno in toplo namaži s poljubno mezgo in daj hitro na mizo. Če pa hočeš omeleto pripraviti za predjed, ne deni v testo nič sladkorja, namesto mezge pa potresi omeleto s sesekljano kuhano gnatjo ali z dušenimi gobami ali s prepraženimi jetrami in sličnim.

Poceni perje

Preskrbite si za zimo pravočasno po nizkih cenah perje za blazine in pernice v Trgovski domu Stermecki!

Din 10.50 17.50 28.— dobro mešano perje
Din 48.— 58.— 100.— fino očiščeno perje
Din 62.— sivi puh, Din 145.— polpuh
Din 227.— beli puh.

Trgovski dom
Stermecki
Tovarna perila in oblek

Celje št. 97.

Zahtevajte vzorce perja, da se prepričate o dobri kvaliteti, ki se Vam nudi po gornjih cenah. Dalje zahtevajte takoj veliki novi ilustrirani cenik z več tisoč slikami, v katerem najdete vse, kar potrebujete in katerega dobite brezplačno. Kar ne ugaja, se zamenja ali se vrne denar.

Praktični nasveti

Zrcalo in tudi šipe lahko osnažimo zelo lepo z navadnim gorilnim špiritom. Krpico namočimo v špirit, drgnemo po steklu in potem zbrisemo še s suho krpo. Zrcalo kakor šipa dobita tako lep blesk.

Navadno lončeno posodo vtakni za nekaj minut v mrzlo vodo in pokrij s to posodo v shrambi sveže ali pečeno meso, sirovo maslo in druge take stvari, ki ostanejo tako pokrite dalje časa sveže.

Kadar pereš barvaste zastore, jih namoči v mrzli vodi, kateri dodaj malo soli. Na ta način odstraniš z lahkoto vso umazanost in zastori obdržijo prvotno barvo.

Marmornate plošče na umivalniku umijemo najprej z milnico in motne madeže na njej namažemo in umijemo z vodo, kamor smo kanili le nekaj kapljic žveplene kisline. Pri delu moramo biti zelo previdni, da nam kislina ne ožge rok. Potem ploščo s čisto vodo izplahnemo in s suho krpo loščimo.

Čiščenje slik. Če so slike zelo umazane, jih zbrisemo s krpo, namočeno v čistem olju, potem pa še s čisto krpo. Namesto olja lahko uporabljamo tudi salmijakov špirit. Umazane črne okvire čistimo najbolje, če jih skrtamo s krtačo za čevlje.

Železne peči namažemo s ščetko, namočeno v raztopljenem vranjem srebru (to srebro raztopimo v vodi s špiritom ali žitnim žganjem, ki ga dobimo v drogeriji). Še vlažne jih z večjo staro krtačo loščimo. Suhih ne smemo loščiti, ker bi se preveč prašilo.

Peči iz majolike najprej umijemo, potem pa s krpo v lanenem olju namočeno namažemo in z drugo suho loščimo. Če so peči sajaste, jih umijemo z zmesjo vode in špirta. Potem šele jih namažemo z oljem in loščimo.

Ribice, vrsta mrčesa, se nahajajo v tleh okrog vodovoda in drugod, kjer je vlažno. Odstranimo jih, če umivamo tla s salmijak-terpentinovim milom v prašku. Ribice v knjigah, preprogah itd. odstranimo na podoben način kakor mole. Natresemo nafterlina, ki jih prežene.

ZANIMIVOSTI

O VPLIVU MESECA NA RASTJE.

Naši dedje so imeli trdno vero, da imajo razne mesečeve izpremembe različen vpliv na rastje. Svoje trditve so naslanjali na ustna sporočila pradedov in na lastna opazovanja.

Nov rod je pod vplivom enostranske znanosti obsodil vsa ta tisočletna izkustva za praznoverje. Danes le težko govoriš o vplivu meseca z našim kmetom, ker tisti, ki še dajo kaj na to vero, mislijo, da se hočeš norčevati iz njih, medtem ko si v novarnosti, da se ti v obraz smejejo prosvetljenjši, ki imajo vero v vpliv meseca za praznoverje.

Tako je nastal v zadnjih desetletjih nov pogovor: Kdor na mesec seje, bo na mesec žel. To se pravi, da za kmeta kar ne gre, da bi gledal pri delu na mesec. Kadar utegneš in ti pusti vreme, takrat sej, pa naj bo mlaj ali ščip.

Slavni profesor za raziskovanje rastlinskega življenja na Dunaju Molisch je izjavil o vplivu meseca na rastje, da še nit, slišal ni o tem. To tudi na na vse zadnje čudno, če pomislimo, da so začeli znanstveno preiskovati življenje rastlin šele pred pičlimi sto leti. Z rastlinami in njihovimi lastnostmi so se pečali prej le vrtnarji in kmetje, ki so sporočali svoja in svojih prednikov dognanja le ustno svojim sinovom. Pisati po večini niso znali, a tudi pismenim se ni zdelo vredno zapisovati take vsakdanje reči. Danes pa vemo, kako važni so taki zapiski za znanost in za kmeta.

Površni opazovalci kaj radi odpravijo kakšno navado, ki si je ne znajo ali nočejo razmotati, z eno besedo: praznoverje! Enostavna in hitra je taka rešitev. Vprašanje pa je, ali ni škoda vreči med staro šaro tisočletnih običajev, ki si jih vendar ni izmislil brez vsake podlage kakšen prismojenec. Dokazov je treba na eni in na drugi strani, da se pojasni nepojasnjen pojav.

Da bi se po možnosti ohranila pred pozabljenjem tisočletna spoznanja glede vpliva meseca na rastje, ki jih je prineslo ustno sporočilo do današnjega rodu, ter da bi se izkušala najti in sestaviti iz teh dognanj splošna pravila, bi jih bilo treba zapisati. Zato se obračamo na naše kmete in vrtnarje, ki so osiveli v delu, da nam sporočijo svoja opazovanja o morebitnem vplivu mlaja ali ščipa pri setvi, kalitvi, cvetju, obrezovanju, cepljenju in drugih rastlinskih opravilih.

Morda bodo prinesla ta sporočila kaj več jasnosti mesečevega vpliva na rastje. Tako bi imel kmet ne le kristi, temveč tudi zavest, da je sam s svojim opazovanjem pripomogel do novih dognanj.

Splošno deli kmet mesečeve izpremembe na dvoje in govori: to je bilo «ob mladem» ali pa «ob starem». «Ob mladem» je 14 dni rastočega, «ob starem» pa 14 dni pojemajočega meseca. Star kmečki rek pravi: Kar dela nad zemljo sad, sej ob starem, a kar ima sad tik ob zemlji ali celo v zemlji, sej ob mladem! Čim bliže mlaja, odnosno ščipa se držiš, bolj je za vsako teh dveh vrst rastja.

Pisec tega članka ve iz lastne izkušnje to-le: Repno seme, vsejano prav ob starem, da droban in trd pridelek s pičlo, rdečkasto in starikavo repino, medtem ko je ob mladem sejana repa debela, sočna in krhka s košato in mladovno repino. Po naključju smo nekoč sejali turščico prav na mlaj. Silno bohotno je rasla, a pičlo rodila in je bilo štokovje zelo snetljivo. Glede vpliva na kaljivost pšenice je dognal neki nemški učenjak s poizkusi, da pšenica, obsevana pred setvijo z mesečno svetlobo, hitreje in bolje kali kakor neobsevana. Da ima mesečna svetloba prav izredno močan vpliv, je znano našemu kmetu, ki skrbno pokrije v jeseni ob mesečnih nočeh kupe krompirja na prostem s slamo ali ponjavami, ker mu je izkušnja pokazala, da krompir, prepuščen eno

samo noč mesečini, čisto pozeleni, kar se sicer tudi zgodi pri naravnostni solnčni svetlobi, toda šele po tednih obsevanja. Vinogradniki gledajo, da režejo trte ob starem. Na piščevem domu imajo ob hiši brajde. Brat se kar ni hotel spoprijazniti z mesecem in je nalašč obrezal na hiši nekaj pasov brajde ob mlaju, druge pa ob starem. Ob mladem obrezana brajda je sicer bujno rasla, pridelek pa je bilo malo, medtem ko je dala ob starem rezana prav obilen pridelek. Še večkrat je ponovil nejeverni brat sličen poizkus in je danes odločen pristaš rezanja ob starem. Pri cepljenju drevja opažajo sadjarji, da se ob starem cepiči rajši primejo kakor ob mladem. Lani mi je pravil neki ugleden sadjar, da so se 2. aprila cepljene češnje vse prijele in so prej in bujneje pognale kakor 14 dni prej cepljene. 2. aprila je bil ščip.

V «Kmetovalcu» iz leta 1930. je poročal gospod Wernig o zapiskih nekega koroškega kmeta o vplivu meseca na rastje. Ta pravi med drugim, da je les, posekan ob mlaju, trpežnejši kakor les, sekan ob ščipu. Z njim soglaša že oče vsega rastlinstva, rimski pisatelj Plinij starejši, ki priporoča sekati hraste ob mlaju, ker je les tedaj najboljši in najtrpežnejši. Nemški pisatelj Suessenguth poroča, da se neko afriško drevo ob ščipu rado kolje, ob mlaju pa se sploh ne da klati. Tudi bambusove trstike, ki jih sekajo ob mlaju, trajajo baje 10 do 12 let; medtem ko ob ščipu sekane že v 2 do 3 letih sprhnijo. Nemec Luetzelberg potrjuje, da opažajo isto tudi v Braziliji, kjer celo opremijo ob mlaju sekan bambusov les s posebnim žigom o tem. Nemški kolonisti so se skrajša sicer smejali temu početju, danes pa so se tudi oni oprijeli tega «praznoverja», ker so se prepričali, da imajo domačini prav. Smith, vodja rastlinskega vrta na Ceylonu, je napisal v nekem indijskem gozdarskem listu daljšo razpravo o vplivu mesečevih izprememb na kakovost bambusovega lesa. Delal je več let natančne poizkuse o tej reči in je dognal, da vsebuje bambus ob ščipu mnogo več vode kakor ob mlaju. Lesne celice so potemtakem ob ščipu bolj napihnjene. V odsekanih bambusovih palicah se take razpotegnjene celice ne morejo več skrčiti, ker so mrtve. Zato ostane, ko se les posuši, vse celično ogrodje v svoji prvotni obliki in je les gobast in manj odporen proti gnitju in trohnenju. Pri bambusu, posekanem ob mlaju, ko je malo vode v rastlini, pa ostanejo lesne celice stisnjene in je zato les bolj gost in čvrst, da laže kljubuje raznim gobam, ki povzročajo razpad lesa. Francoz Carbonier priobčuje, da je dognal, da alge (vodne rastline, tako zvanj žabji krak) ob ščipu najbujerlasla kakor ona v posodi, ki ni bila izpostavljena mesečnim žarkom.

Nova so opazovanja kalitve semena pod vplivom mesečne svetlobe. Anglež Sidney Simmens je dognal, da mesečini izpostavljeno seme rajši in hitreje klije kakor neizpostavljeno. Nemec Pelikan pravi v svoji razpravi o vplivu meseca na klitje semen, da je pšenica, ki jo je gojil v posodah, izpostavljenih mesečevi svetlobi, bujneje rasla kakor v posodi, ki ni bila izpostavljena mesečnim žarkom.

To je bilo vse, kar je pisec mogel dognati za enkrat iz zapiskov o vplivu meseca na rastje. Kakor smo poudarili, je doslej kaj malo zapiskov o teh in podobnih vplivih meseca na rastje. Vsa zadeva o kakršnemkoli vplivu meseca na rastline je obsojena na sramotni oder kot praznoverje. Vendar se obračamo na vse, ki imajo opravka z rastlinstvom, na strokovnjake in neuke, da nam sporočijo po izkušnjah in ustnih izročilih svojih prednikov, kaj vedo glede vpliva meseca na rastlinstvo.

K.

ZA SMEH IN KRATEK ČAS

Prebrisana žena.

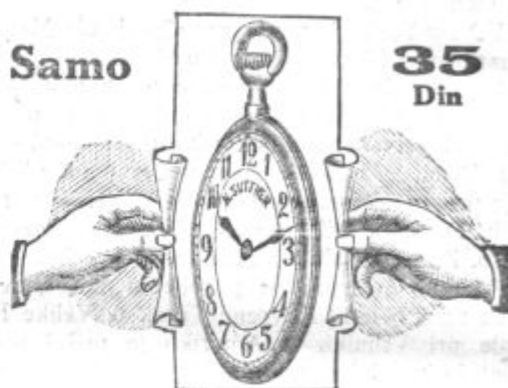
Mož hiti v pisarno. Na pragu stoji žena in spravlja zavitek v njegovo aktovko.

Mož: «Kaj pa imaš tam, dušica?»

Žena: «Stekleničico vode za lase.»

Mož: «Oh, kako skrbna si!»

Žena: «Da, toda to ni zate, temveč za tvojo strojepisko. Strašno ji namreč izpadajo lasje na tvoj suknjič.»

Št. 5012, kovinasta Anker-remontoir, lepo obhiše, pravi švicarski stroj Din 35.—

Št. 5013, ista z radio svetlobnim kazalnikom in kazalci Din 45.—

Št. 5030, zelo fina, posebna tanka Anker-remontoir, chronometer AXO, točno idoča, elegantna, obhiše iz krom-nikla Din 135.—

H. SUTTNER
Ljubljana 6

Lastna protokolirana tovarna ur v Švici.
Cenik zastoj in poštnine prosto.

MALI OGLASI

Organizatorji

za socialno zavarovanje se iščejo za vse širše Slovenije proti primernemu mesečnemu honorarju. Svojerodno pisane ponudbe z navedbo dosedanjega delovanja naj se pošljejo pod «Organizatorji» na naslov «Aloma Company», Ljubljana, Aleksandrova cesta št. 2. 246

Proda se lepo posestvo,

sestoječe iz njiv, travnikov, dveh gozdov, dveh krasnih sadonosnikov, vinograda v izmeri 15 oralov dveh hiš in gospodarskih poslopij, vseh zidanih. Po želji se pusti tudi nekaj inventarja. Kupce sprejema Peter Missia, Kocjan pri Kapeli, pošta št. Jurij ob Ščavnici. 244

Uvedena kovačija s hišo

(z vrtom), pripravna tudi za vsako drugo obrt ali za upokojenca, oddaljena eno uro od mesta, in ležeča na lepi ravnini sredi vasi, se takoj poceni proda. Ponudbe sprejema Marica Podergajs v Laškem. 245

Posestvo na solnčnem kraju,

oddaljeno eno uro od Laškega in mereče poldrug oral, se proda za 9000 Din. Več pove g. Josip Paucer, trgovec v Laškem.

Prodajamo na obročna odplačila švedske posnemalnike za mleko in brzoparilnike za krmo.

Sprejememo potnike.
«Tehna», Ljubljana, Mestni trg št. 25/L.

Pletilne stroje prodaja na obroke Tehna, Ljubljana, Mestni trg št. 25/L.

Dobra oblačila

Vam nudimo za majhen denar.
A. PRESKER, Ljubljana, Sv. Petra cesta št. 14.

Iščemo zbiralce naročil!

Tudi take, ki že prodajajo trgovcem in pekomo. Ponudbe z znamko za odgovor na naslov: Separator, Ljubljana, poštni predal 307. 239